

**İŞ GÖRME BORCU DOĞURAN SÖZLEŞMELERDE TARAFLARDAN BİRİNİN
ÖLÜMÜNÜN ASLİ EDİM YÜKÜMLÜLÜKLERİNİN İFASINA ETKİSİ****THE EFFECT OF THE DEATH OF ONE OF THE PARTIES ON THE EXECUTION OF
PRIMARY OBLIGATIONS IN CONTRACTS FOR SERVICES**Pelin ÇAVDAR* & Sema AYDIN** [10.21492/inuhfd.1015544](https://doi.org/10.21492/inuhfd.1015544) **Makale Bilgi**Gönderi: 27/10/2021
Kabul : 07/08/2022**Anahtar Kelimeler***Eser Sözleşmesi,
Vekâlet Sözleşmesi,
Hizmet Sözleşmesi,
Ölüm,
Asli Edim
Yükümlülüğü.***Article Info**Received: 27/10/2021
Accepted: 07/08/2022**Keywords***Contract of Work and
Services,
Contract of Mandate,
Contract of
Employment,
Death,
Primary Obligation.***Özet**

İş görme borcu doğuran sözleşmelerde asıl olan, borçlanılan edimin sözleşmeye uygun olarak şahsen ifa edilmesidir. Zira bu sözleşmelerde, tarafın kişiliği, yetenek ve becerisi göz önünde bulundurularak ve ona güvenilerek sözleşme akdedilmektedir. Bu bağlamda konuya ilişkin eser sözleşmesini düzenleyen TBK m.486 hükmünde, yüklenicinin kişisel özellikleri dikkate alınarak akdedilen eser sözleşmesinde, yüklenicinin ölümü ile sözleşmenin kendiliğinden sona ereceği hükme bağlanmaktadır. Konuya ilişkin TBK m.513 hükmünde de, vekâlet verenin ölümünün kural olarak vekâlet sözleşmesini kendiliğinden sona erdireceği, kaleme alınmaktadır. Hizmet sözleşmesinde de durum farklı değildir. TBK m.440 açık bir şekilde işçinin ölümü halinde hizmet sözleşmesinin kendiliğinden sona ereceği düzenlenmektedir. Söz konusu düzenlemenin hemen sonrasında da TBK m.441/f.2 işveren kişilik özellikleri dikkate alınarak kurulan hizmet sözleşmelerinin de işverenin ölümü ile kendiliğinden sona ereceğini düzenlemektedir. Çalışmamızda, eser, vekâlet ve hizmet sözleşmelerinde taraflardan birinin ölümünün sözleşmeden doğan asli borçlara nasıl bir etki olduğuna ilişkin ayrıntılı açıklamalar yapılacaktır. Bu bağlamda, sözleşmenin tarafların kişisel özelliklerinin dikkate alınarak akdedilmesine göre, ölümün sözleşmeden doğan asli borçlara etkisi incelenecektir.

Abstract

The main point in contract for work and services, mandate and employment is to perform the obligation personally in accordance with the contract. Because in these contracts, the contract is concluded by taking into consideration the personality, ability and skill of the party relying on it. In this sense, Art.486 of the TCO regulates the contract of work and services on the subject, it is stipulated that the contract of work and services concluded by taking into account the personal characteristics of the contractor, the contract will automatically terminate with the death of the contractor. In the provision of Art.513 of the TCO, it is stated that the death of agent or the principle will automatically terminate the contract. This situation is also parallel in contract of employment. TCO Art.440 regulates that in the event of employee's death, the contract of employment will automatically terminate. After the mentioned regulation, TCO Art. 440/f.2 regulates that the employment contracts established by taking into account the personal characteristics of the employer will automatically terminate with the death of the employer. In our study, detailed explanations will be made about how the death of one of the parties in work and services,, mandate and employment contracts will effect the primary obligations. In this sense, the effect of death on the primary obligations arising from the contract will be addressed according to the conclusion of the contract taking into account the personal characteristics of the parties.

 Bu eser [Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/) ile lisanslanmıştır.

* Dr. Öğr. Gör. Marmara Üniversitesi, Adalet MYO, Medeni Hukuk Anabilim Dalı.

** Arş. Gör., Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Medeni Hukuk Anabilim Dalı.

Atıf Şekli | Cite As: ÇAVDAR Pelin/AYDIN Sema, "İş Görme Borcu Doğuran Sözleşmelerde Tarafların Birinin Ölümünün Asli Edim Yükümlülüklerinin İfasına Etkisi", İnÜHFD, 13(2), 2022, s.323-339. **İntihal | Plagiarism:** Bu çalışma intihal programında kontrol edilmiş ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been controlled via a plagiarism software and reviewed by at least two blind referees.

EXTENDED SUMMARY

The main point in contract for work and services, mandate and employment is to perform the obligation personally in accordance with the contract. Because in these contracts, the contract is concluded by taking into consideration the personality, ability and skill of the party relying on it. In this context, the issue of the effect of the death of one of the contracting parties on the performance of the primary obligation is also important in contracts that create a service obligation.

Considering the importance of the issue, the legislator has resolved the issue with the provision of TCO Art.485 regarding the death of the conductor operarum in contracts for work an services, and with the provision of TCO Art.486 regarding the death of the contractor, whose personal characteristics are taken into account. In this context, when the completion of the work becomes impossible due to the death of the conductor operarum, it is possible for the contractor to demand the value of the work done and the expenses that do not fall into this value from the heirs of the employer until the contract ends with the death. In cases where there is a sub-work contract, if the completion of the work becomes impossible with the death of the primary conductor operarum, the completion of the work transferred by main contractor to the sub-contractor becomes impossible.

In this sense, Art.486 of the TCO regulates the contract of work and services on the subject, it is stipulated that the contract of work and services concluded by taking into account the personal characteristics of the contractor, the contract will automatically terminate with the death of the contractor.

Similarly, in terms of contract of mandate, the legislator, taking into account the intense trust relationship between the parties, decrees that the death of the agent or the principle will automatically terminate the contract, unless otherwise understood from the contract or the nature of the work, in Article 513 of the TCO. However, in the event of the death of one of the parties, in cases where the interests of the principle need to be protected, it should be stated that the contract of mandate will continue as a reflection of the obligation of loyalty and honest behavior after the contract, as per TCO Art. 513/II. It is also possible to mandatum post mortem power of agent, in which the agent will carry out the work or transaction that is the subject of the agent after the death of the principle. In our opinion, this power of agent is a testamentary disposition.

The contract of employment will automatically terminate with the death of the employee (TCO Art.440). General consequences related to the termination of the contract is regulated in TCO Art.442 and 443. Accordingly, all debts arising from the contract will become due with the termination (TCO Art.442/f.1). This provision shall also apply to death. However, the moment of maturity might be postponed under certain conditions by contract (TCO Art.442/f. 2 and 3). There is no obstacle to the execution of the contract regarding the postponement of the moment of maturity with the heirs of the employee. The other consequence of the termination is the mutual return of the things that the employee and the employer have received from each other within the scope of the performance of the contract or, if any, the things that the employee or the employer has received from third parties who are not a party to the contract on behalf of the other (TCO Art.443). Undoubtedly, since this principle will also be applied to death, the heirs of the employee will replace the deceased employee as the creditor and debtor of the deceased employee.

In our opinion, the result of the employee's death, which is the equivalent of the employee's duty to work faithfully and dependent on the employer; it is the death indemnity stipulated by the effect of the obligation to protect and look after the employee spread over the area after the contract (TCO Art.440). Although it is regarded as death compensation, the mention payment is not a compensation in the technical sense.

Another issue we examined in our study is, whether the death compensation in the TCO will be paid to the relatives of the employee working within the scope of the Labor Law, the Press Labor Law and the Maritime Labor Law, which are special laws against the TCO. Although there are disputes in the doctrine on this subject, our opinion is that both death compensation and severance pay should be paid to employee' working within the scope of the Labor Law and the Maritime Labor Law. Since the death compensation is clearly regulated for employees who are subject to the Press Labor Law (Press Labor Law Art.18), it would be appropriate to conclude the opposite. The mentioned compensation will be paid to the surviving spouse and minor child. In the absence of the persons listed, the payment will be made to the dependents of the employee. It is accepted that the payment should be distributed equally to the survivors.

In the event of the death of the employer, the contract will continue with the heirs of the employer (TCO Art.441/I). In cases where the personality of the employer is taken into account when forming a contract, the contract will automatically terminate with the death of the employer (TCO Art.441/f.2). In our opinion, the purpose of the contract essentially disappears here. The disappearance of the purpose means that the death eliminates the possibility of purposeful performance of the agreed service act. In the doctrine, the nature of the provision in question is discussed and it is emphasized whether a contract on the contrary could be made or not. In our opinion, in cases where the purpose pursued by the contract disappears, it will not be possible to decide otherwise, since the debt will automatically terminate. However, even if the contract is terminated, it will be possible for the employee to demand an equitable compensation in terms of possible damage that may arise due to the early termination of the contract (TCO Art.441/f.2).

In our study, detailed explanations will be made about how the death of one of the parties in contracts that give rise to service obligation effects the primary obligation arising from the contract.

I. GİRİŞ

İş görme borcu doğuran sözleşmeler temelde; eser, vekâlet ve hizmet (iş)¹ sözleşmeleridir. Eser sözleşmesindeki sonuç taahhüdü, vekâlet sözleşmesindeki yoğun güven ilişkisi ve hizmet sözleşmesindeki bağlılık sözleşmelerin ayırıcı unsurlarıdır².

Çalışmamızda ölümün asli edim yükümlülüklerinin ifasına etkisini inceleyeceğimizden konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak açısından asli-yan edim, verme-yapma edimi ve maddi-kişisel edim kavramları açıklanacaktır. Asli edim yükümlülükleri, sözleşmenin niteliğini belirleyen, sözleşmeden beklenen asıl amacı gösteren yükümlülüklerdir. Ancak, yan edim yükümlülükleri, sözleşmenin niteliğini belirlemeyen, asli edime bağlı, ikinci derecede nitelik ve amaç taşıyan edim yükümlülükleridir. Yan edim yükümlülükleri kanundan, sözleşmeden veya dürüstlük kuralından doğabilir³. Ayrıca, bir şeyin verilmesini konu alan edimler verme edimi, bir işin yapılmasını konu alan edimler ise yapma edimleridir. Belirtmelidir ki, borçlunun bedeni ve fikri emeği ile yerine getirilen edimler kişisel edimler (iş görme edimi) olarak nitelendirilirken, malvarlığından yerine getirilen edimler maddi edimler olarak nitelendirilir⁴.

İncelediğimiz iş görme sözleşmelerinde taraflardan birinin asli edimi, maddi ve verme olan para edimi olmakla⁵ birlikte, diğer tarafın asli edimi kararlaştırılan işin görülmesi; yapma edimidir⁶. Bazı iş görme sözleşmelerinde, iş görme borçlusu konumundaki yüklenici, vekil ve işçinin kişisel özellik ve yetenekleri önemlidir. Sözleşmelerde asıl olan, borçlanılan edimin sözleşmeye uygun, şahsen (bizzat) ifa edilmesidir. Zira bu sözleşmelerde, tarafın kişiliği, yetenek, becerisi göz önünde bulundurularak ve ona güvenilerek sözleşme akdedilmektedir. Eser sözleşmesinde bu prensip TBK m.471/III, vekâlet sözleşmesinde TBK m.506 ve hizmet sözleşmesinde TBK m.395'te belirtilmektedir. Bu bağlamda, iş görme borcu doğuran sözleşmelerde, özellikle sözleşme taraflarından birinin ölümünün, sözleşmeden doğan asli borcun ifasına etkisi önemlidir.

Bu doğrultuda, özellikle eser sözleşmesinde, eserin iş sahibi yüzünden ifasının ölüm sebebiyle imkânsızlaşmasını düzenleyen TBK m.485 ve yüklenicinin kişisel özellikleri dikkate alınarak yapılan eser sözleşmesinde yüklenicinin ölümünü düzenleyen TBK m.486 üzerinde durulacaktır. Ancak bu hükümler konuya ilişkin tüm sorularımızı yanıtlamadığından, eser sözleşmesinin ve borçlar hukukunun temel prensiplerinden yola çıkılmalıdır.

Vekâlet sözleşmesinde, taraflardan birinin ölümünün sözleşmeyi kendiliğinden sona erdireceği TBK m.513'de düzenlenmektedir. Zira, ölümün vekâlet ilişkisini kendiliğinden sona erdirmesi, taraflar arasındaki yoğun güven ilişkisinden kaynaklanmaktadır; bunun sonucunda tarafların sözleşmeyi sürdürmesini beklenemez hale dönüştürmektedir.

Son olarak, genel hizmet sözleşmeleri bakımından öncelikle sözleşmeye mutlaka kişisel edimle katılan işçinin ölümü, TBK ve özel kanun niteliğindeki iş kanunları arasındaki bağlantı dikkate alınarak incelenecektir. İşçinin ölümünün sözleşmeye yapacağı etki incelendikten sonra işverenin ölümü üzerinde durulacak ve bu durumda sözleşmenin akıbeti irdelenecektir. Bu bakımdan sözleşmenin işverenin kişisel özellikleri dikkate alınarak yapılıp yapılmadığı ayrımdan yola çıkılacaktır.

II. ESER SÖZLEŞMESİ

A. Genel Olarak

Eser sözleşmesi, yüklenicinin eser meydana getirmeyi üstlendiği ve karşılığında iş sahibinin bedel ödemeyi borçlandığı sözleşmedir⁷. Sözleşmede “eser meydana getirme” yeni eser meydana

¹ Borçlar hukukunda hizmet sözleşmesi terimi, iş hukukunda iş sözleşmesi terimi kullanılmaktadır.

² Farklar için bkz. TANDOĞAN, Haluk: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Cilt:II, 5. Bası, Vedat Yayıncılık, İstanbul 2010, s.35 vd; EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 1.Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2014, s.593 vd; ZEVKLİLER, Aydın/GÖKYAYLA, Emre: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 17. Bası, Turhan Yayınevi, Ankara 2017, s.482 vd; GÜMÜŞ, M. Alper: Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt II, 3. Bası, Vedat Yayıncılık, İstanbul 2014, s.8 vd; AYDOĞDU, Murat/KAHVECİ, Nalan: Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (Sözleşmeler Hukuku), 2. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2014, s.751 vd; BÜYÜKAY, Yusuf: Eser Sözleşmesi, 1. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2013, s.43 vd.

³ EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s.32 vd; ANTALYA, Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I, 2. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2019, s.61.

⁴ EREN, s.109; ANTALYA, s.100; KOCA YUSUFPAŞA OĞLU, Necip/HATEMİ, Hüseyin/SEROZAN, Rona/ARPACI, Abdülkadir: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Birinci Cilt, Borçlar Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme, 6. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2014, §3, N.5

⁵ İvazsız vekâlet, tek tarafa borç yükleyen sözleşmedir. Burada karşı edimden bahsedilemez. İvazsız vekâlette vekil masraf yaptığında eksik iki tarafa borç yükleyen sözleşme gündeme gelmekte, müvekkilin masrafları ödeme borcu asli edim niteliğinde olmadığından çalışmada her iki ihtimal ele alınmamıştır.

⁶ Eser sözleşmesi, farklı edim yapısına sahiptir. İş görme sözleşmesi ise de, malzeme yüklenici tarafından sağlandığında yüklenicinin asli edimi yapma ile birlikte eserin mülkiyetini iş sahibine geçirmektedir.

⁷ TANDOĞAN, s.1; YAVUZ, Cevdet/ACAR, Faruk/ÖZEN, Burak: Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 9. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2014, s.954; EREN, Borçlar Özel, s.579; GÜMÜŞ, s.4; ZEVKLİLER/GÖKYAYLA, s.464; YAVUZ, Cevdet/ACAR, Faruk, ÖZEN/Burak: Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), 16. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2019, s.543; AYDOĞDU/KAHVECİ, s.747.

getirme, eseri değiştirme veya eseri ortadan kaldırma şeklinde gerçekleştirilir. Belirtilmelidir ki, yüklenici sözleşmede eseri meydana getirmeyi taahhüt ettiğinden ayırıcı unsur sonuç taahhüdüdür⁸.

Eser sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen, ivazlı sözleşmedir. Zira eserin yapılmasıyla bedelin ödenmesine ilişkin edimler tarafların asli edim yükümlülükleri olup, bu edimler mübadele ilişkisindedir⁹.

Sözleşmenin hukuki niteliği tartışmalıdır. Hâkim görüşüne göre¹⁰, eser sözleşmesi ani edimli sözleşmedir; yüklenicinin borçlandığı edimin ifası, sürekli olarak zamana yayılmış değildir; edim sonucu, yüklenici tarafından meydana getirilen eserin iş sahibine teslimidir.

B. İş sahibinin Ölümünün Eser Sözleşmesindeki Asli Edimin İfasına Etkisi

İş sahibinin asli edimi, kararlaştırılan bedelin (ücretin) ödenmesidir. Dolayısıyla, eser sözleşmesinde iş sahibi, bir miktar paranın ödenmesi şeklinde verme borcu taahhüdü altındadır. İş sahibi açısından, malvarlığından değer vermek suretiyle maddi edimin ifası söz konusudur¹¹. Belirtmelidir ki, maddi edimin kim tarafından ifa edildiği önemli değildir. Bir başka ifadeyle, kişisel edim söz konusu olmadığı için iş sahibinin kimliği edimin ifasında önemli değildir.

Bu bilgiler ışığında, iş sahibinin ölümüyle ücret ödeme borcu, iş sahibinin mirasçılara geçer; mirasçılar kararlaştırılan ücreti yükleniciye ödemekle yükümlü olur¹². Bu bağlamda, eserin götürü bedel veya yaklaşık bedel olarak kararlaştırılması fark yaratmamaktadır. Buna karşılık, yüklenicinin ücret ödeme borcu ile mübadele ilişkisi içerisindeki eser meydana getirme borcu kural olarak devam eder; yükleniciden söz konusu borcun ifasını talep etmede iş sahibinin mirasçıları hak sahibi olur.

Konuya ilişkin TBK m.485 dikkate değerdir; hüküm iş sahibi yüzünden ifanın imkânsızlaşmasını düzenlemektedir. Hükümün uygulanması için üç temel şart bulunmalıdır. Birincisi, yüklenicinin eseri meydana getirme borcu objektif ve sürekli olarak imkânsızlaşmış olmalıdır. İkincisi, yüklenicinin eser meydana getirme borcu, iş sahibinin riziko alanında gerçekleşen ancak iş sahibinin sorumlu olmadığı sebeplerle imkânsızlaşmış olmalıdır¹³. Üçüncüsü, tamamlanmamış veya tamamlanıp henüz iş sahibine teslim edilmemiş eser söz konusu olmalıdır¹⁴.

Konumuz açısından cevaplandırmamız gereken soru, iş sahibinin ölmesinin söz konusu hükümün kapsamına girip girmediğidir. Bu soruya olumlu yanıt verilmelidir. Zira portresi yapılan iş sahibinin ölümü, onun şahsını ve riziko alanını ilgilendiren objektif nitelikte durumdur ve hükümün kapsamındadır¹⁵. Dolayısıyla, iş sahibinin ölümü TBK m.485 ve TBK m.136 kapsamında ifa imkânsızlığı yaratır¹⁶. Bu bağlamda, TBK m.485'in, TBK m.136'nın özel uygulama alanı olduğunu söyleyebiliriz.

İş sahibinin ölümünde, katıldığımız görüşe göre, eser sözleşmesi kendiliğinden, ileriye etkili sona erer¹⁷. Bu durumda, tarafların eserin tamamlanmamış kısmına ilişkin talepleri söz konusu olmaz. Ancak yüklenici ölüm nedeniyle sözleşmenin sona erdiği tarihe kadar yaptığı işin değerini

⁸ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s.954; EREN, Borçlar Özel, s.583; GÜMÜŞ, s.10; ZEVKLİLER/GÖKYAYLA, s.464; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, Özel Hükümler, s.544; AYDOĞDU/KAHVECİ, s.747.

⁹TANDOĞAN,s.28;YAVUZ/ACAR/ÖZEN,s.961;EREN, Borçlar Özel, s.580; GÜMÜŞ, s.2; ZEVKLİLER/GÖKYAYLA, s.479; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, Özel Hükümler, s.545; AYDOĞDU/KAHVECİ, s.749; ÜREM, Müge: Eser Sözleşmesinde Erken Dönme, 1.Bası, Oniki Lehva Yayınları, İstanbul 2017, s.28.

¹⁰ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s.964; EREN, Borçlar Özel, s.582; GÜMÜŞ, s.2; ZEVKLİLER/GÖKYAYLA, s.479; ERMAN, Hasan: İstisna Sözleşmesinde Beklenilmeyen Haller (BK/365/2), 1. Bası, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1979, s.10; ÜREM, s.30.

¹¹ TEKİNAY, S. Sulhi/AKMAN, Sermet/BURCUOĞLU, Haluk/ALTOP, Atilla: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1993, 7. Bası, Filiz Kitabevi, s.9 vd; ANTALYA, s.100; EREN, s.110; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, §3, N.5; KILIÇOĞLU, Ahmet, M.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 20. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2016, s.5; TERCIER, Pierre, PICHONNAZ/Pascal, DEVELİOĞLU, H. Murat: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 1. Bası, Oniki Lehva Yayınları, İstanbul 2016, N.991; OĞUZMAN, Kemal/ÖZ, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I, 16. Bası, Vedat Yayınları, İstanbul 2018, s.6.

¹² AKKANAT, Halil: Ölümün Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi, 1. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2004, s.140.

¹³ Benzer şartları taşıyan OR Art.378 için bkz. HONSELL, Heinrich, VOGT, Nedim Peter, WIEGAND, Wolfgang: Basler Kommentar, Obligationenrecht I, Art.1-529 OR, Basel 2007, Art.378, N.11; HONSELL, Heinrich: Kurz Kommentar, Obligationenrecht, Basel 2014, Art.378, N.3; BÜHLER, Theodor: Der Werkvertrag, Art.363-379 OR, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht, Kommentar zur 1. und 2. Abteilung (Art.1-529 OR), ZK-Zürcher Kommentar, Band/Nr. V/2d, Zürich 1998, Art.378, N.14; HUGUENIN, Claire/MÜLLER-CHEN, Markus: Vertragsverhältnisse, Teil:2, Arbeitsvertrag, Werkvertrag, Auftrag, GoA, Bürgschaft, Art.319-529 OR, CHK-Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, 3, Basel 2016, Art.378, N.1.

¹⁴ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s.967; TANDOĞAN, s.327; BUZ, s.27; ALTAŞ, Hüseyin: Eserin Teslimden Önce Telef Olması, 1. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2002, s.190.

¹⁵AKKANAT, s.145; MEIER-HAYOZ, Arthur/GAUTSCHI, Georg: Der Werkvertrag, Art.363-379 OR Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Die einzelnen Vertragsverhältnisse, BK-Berner Kommentar, Band/Nr. VI/2/3, Bern 1967, Art.378, N.5; BUZ, Vedat: "Eser Sözleşmesinde Müteahhidin Eseri Tamamlama Borcunun İmkânsızlaşması", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. İlhan Öztrak'a Armağan, (1-2), 1994, s.27; GÜMÜŞ, s.108; YAVUZ, s.967; EREN, Borçlar Özel, s.691; ZEVKLİLER/GÖKYAYLA, s.580.

¹⁶ DEMİR, Banu: Sürekli Eser Sözleşmesi, 1. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2020, s.129.

¹⁷ EREN, Borçlar Özel, s.692; GÜMÜŞ, s.109. Azınlıktaki görüşüne göre, kendiliğinden sona ermez; iş sahibi veya mirasçıları sözleşmeyi feshettiklerini yükleniciye bildirmelidirler. YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s.968; BUZ, s.29.

ve eserin meydana getirilmesi için yaptığı masrafları mirasçılardan talep edebilir. Yüklenicinin talep edebileceği ücret ve masrafların hesabına ilişkin doktrinde görüşler mevcuttur.

İlkinde göre, yapılan işin değerine ve yüklenicinin yaptığı masraflara göre ücret belirlenmelidir. Katıldığımız görüşe göre, taraflarca daha önce kararlaştırılmış götürü veya yaklaşık ücret varsa, bu ücret esas alınarak tespit edilmelidir¹⁸. Bu bağlamda, sözleşme ile götürü bedel kararlaştırılmış ve yüklenici de eserin bir kısmını yapmış ise, iş sahibinin mirasçılardan tamamlanan kısmın kararlaştırılan götürü bedel içindeki karşılığının hesaplanarak talep edebilmesi gerekir¹⁹. Yüklenici henüz eserin yapımına başlamadan önce eserin ifası imkânsızlaşmışsa, sözleşme konusu yükümlüğünü yerine getirmek için yaptığı hazırlık masraflarını iş sahibinden talep edebilir²⁰. Ancak iş sahibinin ölümü eser meydana getirildikten sonra ama teslimden önce söz konusu olursa, iş sahibinin mirasçıları sözleşme ile kararlaştırılan bedelin tamamını yükleniciye ödemekle yükümlü olur²¹.

Eserin tamamlanması iş sahibinin ölümü nedeniyle imkânsızlaşır, asıl yüklenicinin alt yükleniciye devrettiği işin tamamlanması da imkânsızlaşır²². Zira asıl iş sahibinin ölümü, asıl yüklenici ile alt yüklenici arasındaki ilişkide, asıl yüklenicinin risk alanında kabul edilir²³. Dolayısıyla, asıl iş sahibinin ölümü halinde, asıl yüklenici, alt yüklenicinin yaptığı işin değerini ve masraflarını ödemelidir. Asıl iş sahibi ile alt yüklenici arasında hukuki ilişki bulunmadığından, alt yüklenici, talebini asıl yükleniciye yöneltir. Burada, alt eser sözleşmesinin sona erme sebebi, iş sahibinin ölümü nedeniyle alt eser sözleşmesinin ifasının imkânsızlaşmasıdır. Asıl yüklenici, alt yükleniciye ödediği bedeli, ölen asıl iş sahibinin mirasçılardan rücu edebilir²⁴.

C. Yüklenicinin Ölümünün Eser Sözleşmesindeki Asli Edimin İfasına Etkisi

Sözleşmede yüklenicinin asli borcu olan eser meydana getirme borcu, yapma borcudur²⁵. Yüklenicinin borçlarını düzenleyen TBK m.471/III'te, TBK m.83'ten ayrılarak, yüklenicinin eseri doğrudan doğruya kendisinin yapması veya yönetimi altında yaptırması gerektiği belirtilmektedir. Ancak, eserin meydana getirilmesinde yüklenicinin kişisel özellikleri önem taşıyorsa, işi başkasına yaptırabileceği düzenlenmektedir. Buna göre, TBK m.471/III hükmünü yorumladığımızda üç durumun varlığından bahsedilebilir.

Birincisinde eser sözleşmesindeki genel kurala göre, yüklenicinin kişisel özellikleri önem taşımakta olup, eseri doğrudan doğruya kendisinin yapması yani yardımcı kişi kullanamaması söz konusudur. Bu durumda yüklenicinin üstlendiği edim, şahsa bağlı edimdir, mutlak şahsilik ilkesi olarak da ifade edilmektedir²⁶.

İkincisinde, yüklenici eseri bizzat meydana getirmekle yükümlü olmayıp, kendi yönetimi ve denetimi altında bağımlı ifa yardımcısı kullanabilir. Burada önemli olan, ifa yardımcısı kullanılarak daha düşük nitelikte bir eser meydana getirilmemesi, yardımcı kişi kullanımının eserin niteliğini etkilememesi ve işin tamamının ona devredilmemesidir²⁷.

Üçüncüsünde, yüklenicinin kişisel özellikleri iş sahibi açısından önem teşkil etmemektedir. Asıl yüklenici, kendi adına ve hesabına alt eser sözleşmesi yaparak eseri meydana getirme borcunu bağımsız ifa yardımcısı konumundaki alt yükleniciye devredebilir. Alt yüklenici, yardımcı kişiden farklı olarak, bağımsız hareket etme yeteneğine sahip, meslek itibarıyla uzman kişidir²⁸. Bu durumda TBK m.83'teki genel düzenlemeyle uyumlu tablo karşımıza çıkar. Diğer bir ifadeyle, yüklenicinin üstlendiği edimi bizzat ifa etmesinde iş sahibi konumundaki alacaklının menfaati olmadığından kararlaştırılan işin alt yüklenici kullanılarak yapılması mümkündür.

Ayrıma göre, yüklenicinin kişisel özellikleri dikkate alınarak yapılan eser sözleşmesi ile dikkate alınmadan yapılan eser sözleşmesinde ölümün sözleşmeye etkisi farklıdır.

1. Eser Sözleşmesinin Yüklenicinin Kişisel Özellikleri Dikkate Alınarak Akdedildiği Durumlar

Yüklenicinin eseri bizzat veya yönetimi altında meydana getirmeyi taahhüt ettiği²⁹ sözleşmede, ölümün sözleşmenin ifasına etkisi TBK m.486'da düzenlenmektedir. Burada,

¹⁸ Görüşler için bkz. TANDOĞAN, s.196; BUZ, s.30 vd.

¹⁹ ALTAŞ, s.197.

²⁰ BUZ, s.30; TANDOĞAN, s.330.

²¹ GÜMÜŞ, s.109.

Ancak mirasçı kalan eser kullanılabilir nitelikte değilse, TBK m.486/2'nin kıyasen uygulanmasının sonucunda yükleniciye karşılık ödemekten kaçınabilir. BUZ, s.31.

²² ALTAŞ, s.197.

²³ Bkz. ALTAŞ, s.197, dn.93.

²⁴ ALTAŞ, s.198.

²⁵ ANTALYA, s.100; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s.9; EREN, s.105; OĞUZMAN/ÖZ, s.6; KILIÇOĞLU, s.5; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, §3, N.5; DEVELİOĞLU, N.122; ÜREM, s.42.

²⁶ EREN, Borçlar Özel, s.603.

²⁷ AVCI, s.308.

²⁸ EREN, Borçlar Özel, s.605.

²⁹ GÜMÜŞ, s.110; EREN, Borçlar Özel, s.694; ZEVKLİLER/GÖKYAYLA, s.580; YAVUZ, s.976; AVCI, Özgür: Eser Sözleşmesinde Yüklenicinin Şahsen İfa Borcu, MÜHF-HAD, 22(3), 2016, s.305 vd; KURŞAT, Zekeriya: "Eser ve Vekalet Sözleşmelerinin Nitelendirilmesi Sorunu ve Nitelendirmenin Hükmü", İÜHF, C.LXVII(1-2), 2009, s.160;

sözleşmenin kurulmasından sonra yüklenicinin kişiliğinden kaynaklanan sebeplerle ortaya çıkan ve süreklilik arz eden objektif imkânsızlık durumu hükme bağlanmaktadır³⁰. Yüklenicinin ölümü madde kapsamında ifayı objektif olarak imkânsızlaştıran durum meydana getirir. Doktrinde kabul edilen görüş, hükmün hem tamamlanmamış hem de tamamlanıp teslim edilmemiş eserler bakımından uygulanacağı yönündedir³¹.

Yüklenicinin ölümü kural olarak eser sözleşmesini sona erdirmez³². Ancak, yüklenicinin kişisel özellikleri dikkate alınarak akdedilen eser sözleşmesinde, sözleşme kurulduktan sonra yüklenicinin ölümü gerçekleşirse, TBK m.486 gereğince sözleşme kanun gereği, kendiliğinden, ileriye etkili olarak sona erer³³. İş sahibi, yüklenicinin o zamana kadar yaptığı işin değerini ve bu değere girmeyen giderlerini yüklenicinin mirasçılara ödemekle yükümlüdür³⁴. Bu bağlamda, yüklenicinin ölümü sözleşme akdedildikten sonra ancak henüz işe başlamadan önce gerçekleşirse, yüklenicinin mirasçıları yüklenici tarafından yapılan hazırlık faaliyetlerinin masrafını talep edebilir. Yüklenicinin mirasçılara ödenecek bedel, eserin bitmiş kısmının değeriyle tamamlanmış olsaydı taşıyacağı değer arasındaki orantıya göre belirlenmelidir³⁵. Bu şekilde belirlenmesi mümkün olmazsa, yüklenicinin o zamana kadar yaptığı işin ve değerini hesaplanmasında TBK m.481 ve TBK m.483'teki esasların dikkate alınacağı kabul edilmektedir³⁶.

Malzemenin iş sahibi tarafından verildiği durumlarda, henüz tamamlanmamış ve iş sahibi tarafından kullanılması mümkün olmayan eserin kime verileceğine ilişkin, malzemenin ve işin değerine göre TMK m.775'in uygulanması gerektiği ileri sürülmektedir³⁷. Bu durumda, yüklenicinin yaptığı işin değeri, malzemenin değerinden fazlaysa, malzemenin mülkiyeti işleme yoluyla eseri yapan yükleniciye ait olur. Malzemenin eski sahibi olan iş sahibi, yüklenicinin mirasçılara sadece tazminat veya sebepsiz zenginleşme davası açabilir.

Ancak, yüklenici iş sahibinin tamamlanan kısmından yararlanabileceği eser meydana getirmişse, iş sahibi kabul etmek ve karşılığını ödemekle yükümlüdür. Yüklenicinin ölüm anına kadar meydana getirdiği eser, üçüncü şahıs tarafından tamamlanabiliyorsa, iş sahibi bakımından kullanılabilir olduğu kabul edilmektedir. Ancak, yüklenicinin ölüm tarihine kadar eserin bitirilen kısmının kullanılamaz olduğunun ispatı iş sahibindedir. İspat yükünü yerine getiremediği sürece, tamamlanan kısım için yüklenicinin mirasçılara bedel ödemekle yükümlüdür³⁸.

Son olarak, TBK m.486 gereğince, kişisel özellikleri dikkate alınarak akdedilen eser sözleşmesinin tarafı olan yüklenicinin ölümü, kural olarak iş sahibine tazminat talep etme imkânı vermez³⁹.

2. Eser Sözleşmesinin Yüklenicinin Kişisel Özellikleri Dikkate Alınmadan Akdedildiği Durumlar

Bu tip eser sözleşmesini düzenleyen açık hüküm bulunmadığından, eser sözleşmesinin temel yapısı ve borçlar hukukuna egemen olan ilkeler çerçevesinde sonuca ulaşılmalıdır.

Yüklenicinin kişisel özelliklerinin önem teşkil etmediği ve alt eser sözleşmesinin mevcut olmadığı sözleşmelerde, yüklenicinin ölümüyle birlikte sözleşme kendiliğinden sona ermez. Bir başka ifadeyle, yüklenicinin mirasçıları, bizzat veya yardımcı kişi kullanarak eseri tamamlama yükümlülüğü altına girerler. Mirasçılar söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmesi noktasında TMK m.641 gereğince müteselsilen sorumlu olurlar. Buna karşılık iş sahibi ücreti yükleniciye ödemediyse, yüklenicinin mirasçılara ödemekle yükümlüdür⁴⁰.

KILIÇOĞLU, Ahmet M., "Müteahhidin Eseri Şahsen Yapma veya Kendi İdaresi Altında Yaptırma Borcu", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 32(1), s.189 vd.; KARACA, Osman Umut: "Eser Sözleşmesinin Yüklenicinin Ölümü veya Eseri Tamamlama Yeteneğini Kaybetmesi Sebebiyle Sona Ermesi", Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 8(16), 2018, s.91 vd.

³⁰ HONSELL/VOGT/WIEGAND, BSK, OR, Art.379, N.5; HONSELL, KK, OR, Art.379, N.3; MEIER-HAYOZ/GAUTSCHI, BK; OR, Art.379, N.15; BÜHLER, ZK, OR, Art.379, N.5; HUGUENIN/MULLER-CHEN, CHK, OR, Art.379, N.1; EREN, Borçlar Özel, s.696; GÜMÜŞ, s.111; ZEVKLİLER/GÖKYAYLA, s.580; BUZ, s.35.

³¹ TANDOĞAN, s.334.

³² AKKANAT, s.142; Yargıtay 15.HD, 22.04.1993. E.1993/1866, K.1993/1907. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, (Erişim Tarihi: 10.09.2021)

³³ Yüklenicinin mirasçıları, yüklenicinin ölümünden sonra eserin yapımına devam etmek isterse sözleşme kendiliğinden sona ermez. İş sahibi sözleşmeyi sona erdirmek için bildirimde bulunmalıdır. İşe devam eden mirasçıların fesih hakkı bulunmaktadır. ÖZYÖRÜK, Sezer, İnşaat Sözleşmesi, Yapısı-Feshi, Borçlar Kanunu'nun 371. Maddesine Göre Feshin Sonuçları, 1. Bası, Kazancı Hukuk Yayınları, Ankara 1988, s.39.

³⁴ TANDOĞAN, s.336. Bu hükmün TBK m.136'nın özel uygulaması görüşü için bkz. BÜYÜKAY, s.228.

³⁵ TANDOĞAN, s.336; Yargıtay 15.HD, 30.11.1979, E/K.1709/2437. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, (Erişim Tarihi: 10.09.2021).

³⁶ Görüş için bkz. TANDOĞAN, s.329.

³⁷ Görüş için bkz. TANDOĞAN, s.337.

³⁸ Bkz. BUZ, s.37.

³⁹ Yüklenicinin hayatını sonlandırması bazı yazarlarca iş görme yeteneğini kusuruyla ortadan kaldırır ve tazminat imkânı verir. Bkz. GÜMÜŞ, s.113.

⁴⁰ TBK m.484 iş sahibi tarafından kullanılabilir imkândır. Bkz. SEÇER, Öz: Eser Sözleşmesinin İşsahibi Tarafından Tam Tazminatla Feshi, 1. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2016, s.82.

3. Alt Eser Sözleşmesi Akdedildiği Durumlarda Alt Yüklenicinin Ölümü

Yüklenici kararlaştırılan edimin ifasını bağımsız ifa yardımcısı konumundaki alt yükleniciye bırakabilir. Bu şekilde akdedilen eser sözleşmesinde, işin alt yükleniciye devri üç şekilde olabilir: işin alt yükleniciye devri sözleşmede açıkça kararlaştırılabilir, iş sahibinin rızasıyla devir söz konusu olabilir veya işin niteliği başkası tarafından yapılmasına elverişli olabilir⁴¹. Bu durumda, asıl yüklenici, alt yükleniciyle ayrı alt eser sözleşmesi yapmakta ve burada iş sahibi konumunda olmaktadır.

Kural olarak, asıl yüklenici ile alt yüklenicinin mirasçıları arasında borç ilişkisi devam etmekte olup, alt yüklenicinin mirasçıları kararlaştırılan şekilde söz konusu esere ait işi yapmakla yükümlüdürler ve asıl yükleniciden ücret talep etme hakları bulunmaktadır. Buna karşılık, alt yüklenicinin kişisel özellikleri önemliyse, alt yüklenicinin ölümüyle onunla akdedilen alt eser sözleşmesi sona erer.

Alt yüklenicinin ölümünün asıl iş sahibine etkisini açıklamak için, öncelikle asıl iş sahibi ile alt yüklenici arasındaki ilişkinin niteliği ortaya konmalıdır. Asıl iş sahibi ile alt yüklenici arasında eser sözleşmesi mevcut olmadığından tarafların birbirine borcu bulunmamaktadır. Dolayısıyla, nisbik ilkesi gereğince, asıl iş sahibi alt yükleniciye doğrudan başvurarak eserin meydana getirilmesini isteyemez, talebini ancak asıl yükleniciye ileri sürebilir.

Prencip bu olmakla birlikte, istisnaları mevcuttur. Alt yüklenicinin, asıl yüklenici tarafından kendisine verilen işleri yapacağına ilişkin sözleşme ile asıl iş sahibine taahhütte bulunduğu veya asıl yüklenici ile alt yüklenici arasındaki sözleşmenin tam üçüncü kişi yararına yapıldığı (asıl iş sahibi yararına) durumlarda, alt yüklenicinin mirasçıları, asıl iş sahibine karşı TBK m.129 gereğince sorumlu olur. Bu istisnai durumlar dışında, asıl iş sahibinin doğrudan ölen alt yüklenicinin mirasçılarına talepte bulunması mümkün değildir.

Bir görüş⁴², vekâlet sözleşmesine ilişkin TBK m.507/III'ün kıyasen eser sözleşmesine de uygulanabilir olduğunu savunmaktadır. Burada eser sözleşmesinde asıl iş sahibi, kendi yüklenicisine karşı ileri sürebileceği tüm hakları alt yükleniciye karşı ileri sürebilir⁴³.

III. VEKÂLET SÖZLEŞMESİ

A. Genel Olarak

Vekâlet sözleşmesi, vekil ile müvekkil arasında yapılan, vekilin özel güven ilişkisine dayanarak, müvekkil adına ve hesabına iş veya hizmeti ücretsiz veya sözleşme ya da teamül gereği ücretli olarak üstlendiği sözleşmedir⁴⁴. Vekilin hizmeti karşılığında ücret ödenmesi kararlaştırılmışsa, edimler asli edim niteliğinde ve mübadele ilişkisi içerisinde olacağından tam iki tarafa borç yükleyen sözleşme söz konusu olur. Buna karşılık ücretsiz vekâlet sözleşmesinde, sözleşmenin kurulması ile müvekkil hemen borç altına girmez. Vekilin müvekkil lehine iş görme sürecinde masraf yapması halinde, müvekkil masrafları karşılamakla yükümlüdür. Bir başka ifadeyle, ücretsiz vekâlet sözleşmesinde, müvekkilin borç altına girmesi, vekilin iş görme sırasında masraf yapması şartına bağlıdır⁴⁵.

Bu noktada, TBK m.502/II'de vekâlete ilişkin hükümlerin, niteliklerine uygun düştüğü ölçüde, kanunda düzenlenmemiş diğer iş görme sözleşmelerine uygulanacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla, isimsiz sözleşmelerde taraflardan birinin ölümünün sözleşmenin ifasına etkisi bakımından vekâlet sözleşmesine ilişkin TBK m.513 iş görme sözleşmesinin niteliğine uyduğu ölçüde uygulanır⁴⁶. Vekâlet sözleşmesinde ölüme ilişkin düzenlemenin niteliğe uygun düşmediği hallerde nasıl hareket edilmesi gerektiği düzenlenmemektedir.

Kanaatimizce, burada öncelikle borçlar hukukunun genel ilkelerinden yola çıkılıp tarafların iradeleri güven teorisi çerçevesinde yorumlanarak sözleşmedeki boşluk doldurulmalı, sonuç alınmıyorsa TMK m.1 gereğince kural yaratılarak sözleşme boşluğu doldurulmalıdır.

B. Vekilin ve Müvekkilin Ölümünün Vekâlet Sözleşmesindeki Asli Edimin İfasına Etkisi

1. Vekâlet Sözleşmesinin Kendiliğinden Sona Ermesi

Müvekkilin asli edimi sözleşme veya teamül gereği kararlaştırılan ücreti ödemek, vekilin ise kararlaştırılan işi görmektir (TBK m.502/III). Tarafların ölümünün sözleşmeden doğan asli borçlarının ifasına etkisi TBK m.513'de düzenlenmektedir. Sözleşmeden veya işin niteliğinden aksi

⁴¹ EREN, Borçlar Özel, s.605.

⁴² YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s.983; Aksi görüş için bkz. GÜMÜŞ, s.15.

⁴³ Asıl iş sahibine tanınan doğrudan talep hakkında bilgi için bkz. YAVUZ, Cevdet: Türk-İsviçre ve Fransız Medeni Hukuklarında Dolaylı Temsil, 1. Bası, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1983, s.73.

⁴⁴ TANDOĞAN, s.355 vd; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s.1119 vd; EREN, Borçlar Özel, s.688 vd; GÜMÜŞ, s.121 vd; ZEVLİLER/GÖKYAYLA, s.599 vd; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, Özel Hükümler, s.637 vd; AYDOĞDU/KAHVECİ, s.776 vd.

⁴⁵ DURAL, Mustafa, SARI, Suat: Türk Özel Hukuku Cilt I, Temel Kavramlar ve Medeni Kanun'un Başlangıç Hükümleri, 11. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2016, N.1122; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s.1119; EREN, Borçlar Özel, s.699; GÜMÜŞ, s.123; ZEVLİLER/GÖKYAYLA, s.599.

⁴⁶ EREN, Borçlar Özel, s.707; ZEVLİLER/GÖKYAYLA, s.612; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s.1127; GÜMÜŞ, s.131.

anlaşılmadıkça, sözleşme vekilin veya müvekkilin ölümüyle kendiliğinden sona erer. Bir başka ifadeyle, müvekkilin veya vekilin ölümüyle sözleşme taraflarının açık irade beyanında bulunması gerekmeksizin, kendiliğinden sona ermektedir⁴⁷. Burada ölümün sona erme nedeni olarak düzenlenmesi, sözleşmedeki yoğun güven ilişkisinin varlığı sebebiyle, sözleşmeden doğan hak ve borçların tarafların kişiliğine bağlılığından kaynaklanmaktadır⁴⁸. Zira müvekkil bilgisine, tecrübesine ve itibarına güven duyduğu kimseyi vekil olarak belirlemekte ve işin görülme usulüne ilişkin talimatlar vermektedir⁴⁹. Vekil ise, duyulan güven çerçevesinde işi bizzat kendisi yapmakla yükümlüdür. Bu bağlamda, müvekkilin ölümü iş görmenin yapılma usulüne ilişkin iradeyi ve menfaati ortadan kaldırır⁵⁰. Vekilin ölümü de, iş görme borcunun bizzat ifasını ortadan kaldırır.

Sözleşmenin ölüme bağlı olarak kendiliğinden sona ermesiyle birlikte, sözleşmeden doğan haklar ve borçlar külli halefiyet prensibi uyarınca ölen kişinin mirasçılara geçer. Buna göre vekil, ölüm anına kadar iktisap etmiş olduklarını, müvekkilin mirasçılara devretmekle yükümlüdür. Vekil de masrafların karşılanmasını ve üçüncü kişilerle yapmış olduğu işlemler nedeniyle ortaya çıkan borçlardan kurtarılmasını ve yaptığı işlemlerle orantılı ücretin ödenmesini müvekkilin mirasçılarında talep edebilir⁵¹. Dolaylı temsilde ise, TBK m.509 gereğince, vekilin kendi adına ve müvekkil hesabına gördüğü işlerden doğan üçüncü kişilerdeki alacağı, müvekkilin mirasçılarının vekile karşı bütün borçlarını ifa ettiği anda, kendiliğinden müvekkilin mirasçılara geçer.

Belirtmelidir ki, TBK m.513/II de önem teşkil etmektedir. Buna göre, müvekkilin ölümüyle vekâletin kendiliğinden sona ermesi, müvekkilin mirasçılarının menfaatini tehlikeye düşürüyorsa, müvekkilin mirasçıları işleri kendi başına yürütebilecek duruma gelinceye kadar, vekil vekâleti ifa etmekle yükümlüdür.

Kanaatimizce, düzenleme sözleşme sonrası dürüst davranma borcunun kanuni düzenlemeye konu olduğu haldir. Doktrinde, yükümlülüğün vekilin sadakat borcundan kaynaklanan ve kanuna dayanan iş görme borcu olduğu ifade edilmektedir⁵². Tarafların sözleşme müzakerelerinde birbirlerinin şahıs ve malvarlığını koruma, aldatici davranışlardan kaçınma gibi dürüstlük kuralından doğan yükümlülükleri bulunmaktadır. Benzer şekilde, tarafların sözleşme sona erdikten sonra da birbirlerine dürüstlük kuralından doğan yükümlülükleri bulunmaktadır.

Düzenlemenin uygulanması için birtakım şartlar aranmaktadır⁵³. Bunlar, vekâlete konu işin niteliği bakımından işe devam edilmesinin mümkün olması, müvekkilin ya da mirasçılarının menfaatinin tehlikeye uğraması ve bu sebeple zararın doğma ihtimalinin varlığı ve vekâletin vekilin mirasçıları tarafından görülmesinin olanaklı olmamasıdır⁵⁴. Bu yükümlülüğü yerine getirmemesi durumunda vekil, TBK m.506 gereğince sadakat borcuna aykırılık sebebiyle müvekkilin mirasçılarının uğradığı zararı tazminle yükümlüdür⁵⁵.

Doktrinde bir görüşe göre⁵⁶, vekâlet ilişkisinin ölümden sonra devamına ilişkin TBK m.513/II'nin mevcudiyetine gerek bulunmamaktadır. Gereğesi, vekâletten doğan borcun ölümden sonra da ifasının mümkün olduğu takdirde, ölenin mirasçılara külli halefiyet ilkesi gereği intikal eden vekâlet borcudur.

Katıldığımız görüşe göre ise⁵⁷, vekâlet ilişkisinin işin niteliği gereği devam etmesine ilişkin TBK m.513/I ile müvekkilin menfaatinin tehlikeye düşmesi sebebiyle vekâletin geçici süre devamını düzenleyen TBK m.513/II farklı düzenlemelerdir. Zira TBK m.513/I, sözleşme veya işin niteliği gereği sözleşmenin sona ermesi söz konusu değilse uygulanır; işin tamamlanmasına kadar devam eder. Oysa TBK m.513/II'ye göre, müvekkil veya mirasçılar işe devam edene kadar vekâlet ilişkisinin devamı söz konusudur. Dolayısıyla, her iki hüküm farklı olasılıklar dikkate alınarak ve farklı işlevleri olduğu düşünülerek düzenlenmiştir.

Ayrıca, TBK m.514'e değinilmelidir. Vekilin sözleşmenin sona erdiğini öğrenmeden önce yaptığı işlerden, müvekkilin veya mirasçılarının sözleşme devam ediyormuş gibi sorumlu olacağı düzenlenmektedir. Hükmü uyarladığımızda, müvekkilin ölümünü bilmeden, vekâlet ilişkisi devam

⁴⁷ Yargıtay 14.HD, 26.06.2014, E.2014/7407, K.2014/8645 (Erişim Tarihi: 12.09.2021).

⁴⁸ Yargıtay 8.HD, 15.5.2012, E.2012/3860, K.2012/4292. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, (Erişim Tarihi: 12.09.2021).

⁴⁹ SARI, Suat: Vekâlet Sözleşmesinin Tek Taraflı Olarak Sona Erdirilmesi, 1.Bası, Beşir Kitabevi, İstanbul 2004, s.28.

⁵⁰ SEÇER, Öz: "Vekâlet Sözleşmesinin Vekâlete Özgü Sebeplerle Sona Ermesi", İnÜHFD, 2, 2015, s.910; TANDOĞAN, s.647.

⁵¹ KAYIHAN, Şaban, ÜNLÜTEPE, Mustafa: "Vekâlet Sözleşmesinin Kendine Özgü Sona Erme Sebepleri", FSM İlimi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 3, 2014, s.192.

⁵² TANDOĞAN, s.660; KAYIHAN/ÜNLÜTEPE, s.207.

⁵³ YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s.1190; GÜMÜŞ, s.203; EREN, Borçlar Özel, s.737; KAYIHAN/ÜNLÜTEPE, s.204; TANDOĞAN, s.660.

⁵⁴ HAUSHEER, Heinz/FELLMANN, Walter: Der einfache Auftrag Art.394-406 OR, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Die einzelnen Vertragsverhältnisse, BK-Berner Kommentar, Band/Nr. VI/2/4, Bern, 1992, Art.405, N.108; HUGUENIN/MULLER-CHEN, CHK, OR, Art.405, N.8; Yargıtay 3.HD, 03.04.2001, E.2001/2647, K.2001/2987. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, (Erişim Tarihi: 15.09.2021).

⁵⁵ TANDOĞAN, s.662; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, s.1190; ÖZKAYA, Eraslan: Vekâlet Sözleşmesi ve Kötüye Kullanılması, 2. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2005, s.644.

⁵⁶ GÜRİSOY, Kemal Tahir: Vekâlet Akdinin Ölüm Sebebiyle Sona Ermesi ve Sonuçları, Temsil ve Vekâlete İlişkin Sorunlar Sempozyumu, İstanbul 1977, s.16

⁵⁷ TANDOĞAN, s.659.

ediyormuş gibi işlemler yapan iyiniyetli vekilin, ölümü öğrendiği tarihe kadar yapacağı işlemler geçerlidir. Müvekkilin mirasçılarını hak sahibi yapabilir veya borç altına sokabilir. Müvekkilin ölümünü öğrenen vekil, öğrenmeden sonra yaptığı işlemler bakımından vekâletsiz iş görme hükümleri uyarınca mirasçılardan talepte bulunabilir⁵⁸. Vekilin üçüncü kişiyle işlem yaptığı durumlarda, vekilin ve işlem yaptığı kişinin ölümü bilip bilmediğinin araştırılması ve yapılan işlemin akibetinin buna göre belirlenmesi gerektiği Yargıtay uygulamasında kabul edilmektedir⁵⁹.

2. Alt Vekalet Sözleşmesi Akdedildiği Durumlarda Ölümün Etkisi

Vekilin işi şahsen yerine getirme borcu söz konusu olsa da, kanun üç halde, işi alt vekile yaptırmasına izin vermektedir. Bunlar; müvekkilin vekile alt vekil atmasına ilişkin yetki vermesi, durumun alt vekâleti zorunlu kılması ve teamülün gerekli kılması halleridir (TBK m.506/I).

Alt vekâlet durumunda; vekil ile alt vekil arasındaki ilişki, vekil ile müvekkil arasındakinden bağımsızdır. Müvekkil ile alt vekil arasında doğrudan sözleşme ilişkisi mevcut olmadığından müvekkil, kural olarak alt vekile karşı alacak hakkına sahip olmaz. Ancak TBK m.507/III'ün de göz incelenmesi gerekir. Zira müvekkil, asıl vekil ile alt vekil arasındaki ilişkiye yabancı olsa bile, asıl vekilin alt vekile karşı sahip olduğu hakları doğrudan alt vekile ileri sürebilir. Müvekkilin alt vekilden talep edebilecekleri asıl vekilin alt vekilden talep edebileceğinden fazla olamamaktadır. Ancak, alt vekil de alt vekâlet sözleşmesinden kaynaklanan ve asıl vekile karşı ileri sürebileceği itiraz ve def'ileri müvekkile karşı ileri sürebilir⁶⁰.

Belirtilmelidir ki, alt vekâlet sözleşmesi nedeniyle müvekkile TBK m.507/III gereğince tanınan doğrudan talep hakkı sadece müvekkile tek taraflı tanınmaktadır⁶¹. Asıl vekilin ölümüyle alt vekil, alt vekâlet sözleşmesinden kaynaklanan ücret alacağı veya yaptığı masraflar için müvekkilden talepte bulunamaz. Taleplerini alt vekâlet sözleşmesinin tarafı asıl vekile⁶² ve asıl vekil ölmüşse, asıl vekilin mirasçılarına yöneltmelidir. Belirtilmelidir ki, asıl vekilin ölümüyle, önceden belirlenmiş alt vekilin vekâleti devam eder. Ancak, müvekkil alt vekili azledebilir veya onun vekâletini asıl vekâlete dönüştürebilir⁶³.

3. Vekâlet Sözleşmesinin Ölümüne Rağmen Devam Etmesi

TBK m.513 tamamlayıcı nitelikte olduğundan, sözleşmeden veya işin niteliğinden kaynaklı olarak ölüm halinde de sözleşme mirasçılarca devam ettirilebilir.

a. Sözleşme Gereği Vekâletin Devam Etmesi

Ölenin mirasçılarıyla sağ kalan taraf anlaşarak ilişkiyi sürdürebilirler⁶⁴. Ancak vekâletin konusunu oluşturan iş uygun olmalıdır⁶⁵. Vekil uzmanlığı, bilgisi veya tecrübesi sebebiyle seçildiğinden, ölüme vekâletin devamı çoğunlukla müvekkilin ölümü için kararlaştırılmaktadır⁶⁶. Zira vekilin ölümünde işin onun mirasçıları tarafından yerine getirilmesi mümkün değildir⁶⁷.

Belirtilmelidir ki, taraflar vekâletin ölümden sonra devam edeceğine ilişkin, sözleşmeye hüküm koyabilirler. Bu hüküm sözleşmede mevcut olsa dahi, vekilin veya müvekkilin mirasçıları her zaman sözleşmeyi sona erdirebilir⁶⁸.

Vekil, vekâlet konusunu müvekkilin ölümünden sonra yapacaksa, bu ölümden sonra başlayan vekâlet (mandatum post mortem) olarak adlandırılmaktadır⁶⁹. Bu ihtimalde, müvekkilin hakları mirasçılara geçmektedir. Mirasçılar, vekile yeni talimat verebilir veya TBK m.512'ye dayanarak sözleşmeyi tek taraflı sona erdirebilirler⁷⁰.

Müvekkilin ölümünden sonra işin yerine getirilmesi için verilen vekâletin hukuki niteliği tartışmalıdır.

Bir görüşe göre⁷¹, bu vekalet sağlararası işlemdir. Vasiyetnameye ilişkin şekle bağlı tutulmamalı, ölümden sonra mirasçılar tarafından tek taraflı olarak sona erdirilebilmelidir. Yargıtay⁷² bunun sağlararası işlem niteliğinde, ölüme bağlı üçüncü kişi yararına sözleşme kapsamında olduğunu ve ölüme bağlı bağışlama ile TBK m.290'ın dışında tutulması gerektiğine

⁵⁸ KAYIHAN/ÜNLÜTEPE, s.177.

⁵⁹ Yargıtay 1.HD, 21.10.2008, E.2008/5335, K.2008/10549. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, (Erişim Tarihi: 10.09.2021).

⁶⁰ EREN, Borçlar Özel, s.721.

⁶¹ GÜMÜŞ, s.145. Kanun gereği vekâlet veren ile alt vekil arasında tek yönlü yasal borç ilişkisi mevcuttur. Görüşler için bkz. ERLÜLE, Fulya: Alt Vekâlet, Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay'ın Anısına Armağan, İstanbul 1999, s.265.

⁶² ERLÜLE, s.267.

⁶³ TANDOĞAN, s.655.

⁶⁴ AKKANAT, s.143.

⁶⁵ KAYIHAN/ÜNLÜTEPE, s.193.

⁶⁶ ÖZKAYA, s.643

⁶⁷ KAYIHAN/ÜNLÜTEPE, s.193; SEÇER, s.911; TANDOĞAN, s.655.

⁶⁸ YİBGK. 1938/20 E., 1940/87 K., 7.12.1940 Tarihli Karar; Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, (Erişim Tarihi: 15.09.2021)

⁶⁹ HAUSHEER/FELLMANN, OR, Art.405, N.72; HUGUENIN/MULLER-CHEN, CHK, OR, Art.405, N.9; YAVUZ, s.1189; KAYIHAN/ÜNLÜTEPE, s.194; SEÇER, s.913.

⁷⁰ SEÇER, s.913.

⁷¹ GÜRSOY, s.31.

⁷² Yargıtay HGK, 29.11.2006, E.2006/3-754, K.2006/757. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, (Erişim Tarihi: 15.09.2021)

hükmetmiştir. Saklı paylı mirasçılarının kazandırmanın risklerine karşı korunması gerektiğini belirtmiştir.

Diğer görüşe göre⁷³, TBK m.290 kıyasen uygulanmalı ve ölüme bağlı tasarruf şekline uyulması gerektiği benimsenmelidir.

Son görüş⁷⁴, bunun ölüme bağlı tasarruf olduğunu ve ölüme bağlı tasarruflar için öngörülen şekle bağlı yapılması gerektiğini, mirasçılarının ise her zaman sözleşmeyi sona erdirmeye imkânının bulunduğunu savunmaktadır.

Katıldığımız son görüşe göre, işlem ölüme bağlı tasarruftur, çünkü kişinin sağlığında değil; ölümünden sonra sonuç doğurmak üzere yapılır. Burada da, verilen vekâlet ölümünden sonra işin yapılması için verilmektedir; ölüm olgusu hukuki sebeptir. Şekil ve ehliyet açısından ölüme bağlı tasarrufların şartlarına tabidir. Dolayısıyla, ölüme bağlı tasarrufun iptali sebeplerinden biri mevcut olmadığı takdirde, vekâlet sözleşmesi hükümleri mirasçılar açısından uygulanacaktır. Ancak, vekil işi görürken özen yükümlülüğüne aykırı davranırsa, mirasçılar TBK m.512 uyarınca vekâlet ilişkisini sona erdirebilir. Ayrıca, işlemin olumsuzluklarına karşı saklı pay kuralları uygulanabilir, mirasçılar işleme karşı korunabilir.

b. İşin Niteliği Gereği Vekâletin Devam Etmesi

Sözleşmesinin konusu maddi fiil olup şahsen ifa yükümlüsü vekilin ölümünde, işin yapılması imkânsızlaşmaktadır. Buna karşılık, hukuki işlemi konu alan vekâlet sözleşmesinin, müvekkilin ölümünden sonra da devamı mümkündür⁷⁵. Bu durum özellikle hukuki işlem vekâleti niteliğindeki bankacılık faaliyetleri ve ticari işlerde görülmektedir⁷⁶. Nitekim YHGK'nın⁷⁷ kararında, taşınmaz satış vaadinde bulunanın, bedeli tamamen aldıktan ancak satış vadinin ifası ve tapuda gerekli işlemlerin yaptırılması için vekâleti vermesinden sonra ölümünde, vekâletin işin niteliği gereği devam edeceği ve vekilin gerekli işlemlerin yapılması için talepte bulunabileceği belirtilmiştir.

Uygulamada karşılaşılan durumlardan biri, müvekkilin sağlığında avukata verdiği vekâletin ölümle sona erip ermeyeceğidir. İsviçre mahkeme kararlarında⁷⁸, malvarlığındaki haklara ilişkin davalarda, müvekkilin ölümüne rağmen işin niteliği gereği vekâletin devam etmesi gerektiğine hükmedilmiştir. Yargıtay kararlarında ise⁷⁹, müvekkilin sağlığında düzenlediği vekâletnameyle yetkili kıldığı avukat, müvekkilin ölümünden sonra dava açamaz. Müvekkilin dava açıldıktan sonra ölmesi halinde, dava son aşamada olsa bile vekâlet ölümle sona erer. Ancak, Yargıtay isabetli olarak, TBK m.513/II'nin göz ardı edilmemesi gerektiğini ve kararın temyiz veya istinaf edilmesi gibi müvekkilin menfaatinin tehlikeye düşme ihtimalinin söz konusu olduğu durumlarda vekilin bir süre daha vekâlet ilişkisine devam etmesi gerektiğini belirtmektedir. Kanaatimizce, müvekkilin avukata sağlığında vermiş olduğu vekâletin ölümle sona erdiğini kabul etmek gerekir. Böylesi durumda müvekkilin mirasçıları davaya dâhil edilmelidir. Müvekkilin mirasçıları isterlerse vekile yeniden vekâlet vererek, vekilin davaya devamını sağlamalıdır.

IV. HİZMET (İŞ) SÖZLEŞMESİ

A. Genel Olarak

Hizmet sözleşmesi TBK m.393 ve 447 arasında düzenlenmektedir. İşçinin belirli veya belirli olmayan süre için işverene bağımlı olarak iş görmeyi üstlendiği, işverenin ise zamana veya yapılan işe göre ücret ödediği sözleşmedir⁸⁰.

Sözleşmenin ilk unsuru işçinin bir süre için işverene bağımlı şekilde iş görmesidir. İşveren ise işçinin, fiziki veya zihni gücünden, emeğinden faydalanmaktadır⁸¹. Ayrıca hizmet edimi işverenle bağımlılık ilişkisi içinde gerçekleşmektedir. Bağımlılık, hizmet sözleşmesini diğer iş görme sözleşmelerinden ayırmaktadır⁸². Bağımlılık işçinin işverene işin görüleceği yer, zaman ve ast üst ilişkisinde görülmektedir⁸³. Diğer unsur, hizmetin veya vadinin ivaz karşılığında gerçekleşmesidir. Son unsur ise tarafların anlaşması veya karşılığın ödenmesini gerektirecek hizmet ilişkisidir. Tarafların borçları değişim içinde olduğundan tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmedir.

⁷³ OĞUZMAN/ÖZ, s.229, dn.669.

⁷⁴ AKKANAT, s.143; EREN, s.506; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s.194, dn. 43c.

⁷⁵ KAYIHAN/ÜNLÜTEPE, s.198.

⁷⁶ GÜMÜŞ, s.203; SEÇER, s.912; KAYIHAN/ÜNLÜTEPE, s.198.

⁷⁷ Yargıtay HGK, 25.09.1981, E.1980/7-2406, K.1981/641. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, (Erişim Tarihi: 15.09.2021).

⁷⁸ İsviçre Federal Mahkemesi'nin BGE 75 II 192; BGE 50 II 30 kararları. Kararlar için bkz. TANDOĞAN, s.654.

⁷⁹ Yargıtay 6.HD, 1.2.1990, E.1989/18208, K.1990/988. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, (Erişim Tarihi: 15.09.2021).

⁸⁰ REİSOĞLU, Seza: Hizmet Akdi – Mahiyeti, Unsurları, Hükümleri, 1. Bası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1968, s.38; HATEMİ, Hüseyin, SEROZAN, Rona, ARPACI, Abdulkadir: Borçlar Hukuku Özel Bölüm, Filiz Kitabevi, 1. Bası, İstanbul 1992, s.301; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, Özel Hükümler, s.471; EREN, s.535.

⁸¹ REİSOĞLU, s.39; HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, s.305; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, Özel Hükümler, s.471; EREN, Borçlar Özel, s.535.

⁸² HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, s.305; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, Özel Hükümler, s.471; Yargıtay HGK, 21.2.2018, E.2015/21-139, K.2018/316 sayılı kararında bağımlılık unsuru tanımlanmaktadır. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, (Erişim Tarihi: 20.09.2021)

⁸³ EREN, Borçlar Özel, s.535.

Ayrıca işçi asli edim borcunu zaman içerisinde sürekli ifa ettiğinden sürekli edimli sözleşmedir⁸⁴. Öte yandan, işçinin kişiliğine bağlı ve işçi bakımından şahsi niteliktedir. İşveren ise kural olarak maddi edimle katılan taraftır.

B. İşçinin Ölümünün Hizmet Sözleşmesindeki Asli Edimin İfasına Etkisi

TBK, işçinin ölümüyle sözleşmenin kendiliğinden sona ereceğini düzenlemektedir (TBK m.440). Sona ermeyle ortaya çıkacak genel sonuçlar TBK m.442 ve 443'te düzenlenmektedir. Düzenlemede sözleşmenin sona erme biçimi bakımından ayrıma gidilmemiştir⁸⁵. Ölümle sözleşmeden doğan borçlar muaccel olsa da, hükmün devamında belirtildiği üzere muacceliyet anı belirli şartlarda mirasçılarla anlaşarak ertelenebilecektir (TBK m.442). Bu işçiyi koruma düşüncesiyle uyumludur⁸⁶.

Sona ermenin diğer sonucu geri verme yükümlülüğüdür. Sona erme ile taraflar sözleşmenin ifası kapsamında birbirlerinden aldıkları şeyleri iade borcu altındadır. İade borcu taraflardan birinin diğeri hesabına sözleşme tarafı olmayan üçüncü kişilerden aldığı şeyler bakımından da geçerlidir (TBK m.443). Söz konusu kural ölüme de uygulanacağından ölen işçi yerine iade alacaklısı ve borçlusunu işçinin mirasçıları geçecektir.

Bu noktada işçinin ölümüne bağlanan özel sonuçlara değinilmesi gerekir. Belirtilmelidir ki, hizmet sözleşmesinde işçinin borcu şahsi edim niteliği taşımaktadır. Ölümün hizmet sözleşmesini kendiliğinden sona erdiren hallerden biri olarak düzenlenmesi sözleşmenin bünyesine uygundur⁸⁷. Bu nedenle işçinin ölümünden sonra mirasçıları işçi yerine çalışmakla yükümlü değildir⁸⁸.

Ölüm halinde, işveren işçinin sağ kalan eşine, ergin olmayan çocuklarına, bunlar yoksa bakmakla yükümlü olduğu yakınlarına bir miktar para ödeyecektir (TBK m.440/son f.). Yapılacak ödeme ölüm tazminatı olarak adlandırılmaktadır⁸⁹. Belirtilmelidir ki, ölüm tazminatı olarak adlandırılan ödeme telafi edilmesi amaçlanan zarara yönelik ödenmediğinden, teknik anlamda tazminat değildir⁹⁰.

Ödeme açısından ileri sürülen görüş ödemenin kendisini sözleşmenin ard etkisinde gösterdiğidir⁹¹. Bu bakımdan ölüm tazminatı işverenin işçiyi gözetme borcunun⁹² sözleşme sona erdikten sonraya uzamasıdır⁹³. Kanaatimizce, işçinin işverene sadakatle ve bağımlı olarak çalışma borcunun karşılığı olan; işçinin ölümü ile sona ermiş sözleşme sonrası alana yayılan işçiyi koruma ve gözetme borcunun etkisidir. Sözleşme devam ederken işçinin emeğinin karşılığı olan ücreti paylaştığı, kendisinin yakını olarak kabul ettiği kişilerin işçinin ölümü sonrasında düşeceği maddi zorluklardan bir süreliğine de olsa korunması amaçlanmaktadır.

Ölüme denk sonuçlar doğuran ölüm karinesinin söz konusu olduğu durumlarda olayın meydana geldiği andan, gaipliğe hükmedilmesi halinde de son haber alma tarihinden veya yüksek ölüm tehlikesi içinde kaybolma tarihinden itibaren işçinin ölümüne bağlanan sonuçlar doğacaktır⁹⁴. Ancak, hakkında gaiplik kararı verilmiş veya mülki amirin talimatıyla kütüğe ölü kaydı düşülmüş işçinin yaşadığının ortaya çıkması ihtimalinde ödenmiş ölüm tazminatının akıbeti ne olacaktır? Kanaatimizce, işverenin ödediği tazminatı sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanılarak, ödeme yaptığı kişilerden talep edilebilmesi mümkündür.

İncelenmesi gereken diğer husus, TBK'da yer alan ölüm tazminatının, özel kanun niteliğindeki İş Kanunu, Basın İş Kanunu ve Deniz İş Kanunu kapsamında çalışan işçilerin

⁸⁴ HATEMİ/SEROZAN/ ARPACI, s. 307; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, Özel Hükümler, s. 476, OĞUZMAN/ÖZ, s. 12; DOĞAN, Gülmelihat: "Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü", Ankara Barosu Dergisi, (4), 2014, s.391.

⁸⁵ YÜREKLİ, Sabahattin, Türk Borçlar Kanununa Göre Hizmet Sözleşmesinin Sona Ermesi, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016, s.339.

⁸⁶ YÜREKLİ, s.341.

⁸⁷ MOLLAMAHMUTOĞLU, Hamdi/ASTARLI, Muhittin/BAYSAL, Ulaş: İş Hukuku Ders Kitabı, 6. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2019, s.515; AKYİĞİT, Ercan: "Ölüm ve İş İlişkisindeki Yeni Sonuçları", Sicil İş Hukuku Dergisi, (22), 2011, s. 34; ALPAGUT, Gülsevil: "Türk Borçlar Kanununun Hizmet Sözleşmesinin Devri, Sona Ermesi, Rekabet Yasası, Cezaî Şart ve İbranameye İlişkin Hükümleri", Legal İSGHD, 31(8), 2011, s.942; SOYER, M. Polat: "Hizmet Sözleşmesinin Sona Ermesine İlişkin "Yeni" Türk Borçlar Kanunu Hükümleri ve İş Hukuku Bakımından Önemi", Sicil İş Hukuku Dergisi, (22), 2011, s.18; ÖZDEMİR, M. Erdem: "Yeni Borçlar Kanununun İş Sözleşmesinin Sona Ermesine İlişkin Hükümlerinin 4857 Sayılı Kanun Kapsamındaki İş İlişkilerine Etkisi", Sicil İş Hukuku Dergisi, (27), 2012, s.41.

⁸⁸ SÜZEK, Sarper: İş Hukuku, 18. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 2019, s.790; AKYİĞİT, s.34; EKMEKÇİ, Ömer/YİĞİT, Esra: Bireysel İş Hukuku Dersleri, 2. Bası, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s.528; BASKAN, Esra Ş: "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Ölümün Hizmet Sözleşmesine Etkisi Ve Yeni Bir Tazminat: Ölüm Tazminatı", TBB Dergisi, (104), 2013, s.58.

⁸⁹ ÇELİK/ÇANIKLIOĞLU/CANBOLAT, İş Hukuku Dersleri, 33. Bası, Beta, İstanbul 2020, s.468. Çalışmamızda Basın İş Kanunu'nda kullanılan ölüm tazminatı kavramını kullanacağız.

⁹⁰ ÇELİK/ÇANIKLIOĞLU/CANBOLAT, s.468, dn.1237; AKYİĞİT, ödemenin kanunun miktarını götürüş şeklinde belirlediği ve zarardan bağımsız ölüm tazminatı veya ölüm ödemesi olarak adlandırılabilirliğini belirtmektedir. AKYİĞİT, s.37; Aynı görüş için bkz. MOLLAMAHMUTOĞLU/ASTARLI/BAYSAL, s.1129; BAŞKAN, s.64.

⁹¹ SOYER, s.18.

⁹² İşverenin işçiyi gözetme borcuna ilişkin bilgi için bkz. TUNCAY KAPLAN, Emine: "İşverenin Koruma Ve Gözetme Borcunun Kapsamı", Kamu – İş Hukuku ve İktisat Dergisi, 7(2), 2003, s. 138 vd.

⁹³ AKYİĞİT, s.35; MOLLAMAHMUTOĞLU/ASTARLI/BAYSAL, s.1128; SÜZEK, s.750.

⁹⁴ MOLLAMAHMUTOĞLU/ASTARLI/BAYSAL, s.790; AKYİĞİT, s.34; BASKAN, s.58; KOCAGİL, İpek: "İşçinin Ölümünün İş İlişkisi Bakımından Sonuçları", MÜHF-HAD, 20(1), 2014, s.432.

yakınlarına ödenip ödenmeyeceğidir. Ancak belirtilmelidir ki, Basın İş Kanunu, basın mensubunun ölümünde ödenecek ölüm tazminatını açıkça düzenlediğinden (m.18), kanun kapsamındaki işçinin ölümüyle geride kalanlara TBK’da yer alan düzenleme gereği ayrıca ödeme yapılmayacaktır. Ölüm tazminatının İş Kanunu ve Deniz İş Kanunu kapsamındaki işçilere de ödenip ödenmeyeceği tartışmalıdır⁹⁵.

Doktrindeki görüşlerden ilki, bu kanunlar kapsamında çalışan işçilerin ölümünde de kanunda sayılan kişilere ölüm tazminatının ödenmesi gerektiğidir⁹⁶. Buna göre, ölüm tazminatı, kıdem tazminatının karşılığı olmayıp, ayrıca hak kazanma koşulları ve tazminatların ödeneceği kişiler farklıdır. Öte yandan Basın İş Kanununda kıdem tazminatının yanında ölüm tazminatının da düzenlenmiş olduğundan hareket eden yazarlar, tazminatların nitelik olarak birbirini karşılamadığını savunmaktadır⁹⁷.

Diğer görüşe göre, İş Kanunu ve Deniz İş Kanunu kapsamındaki işçiler bakımından ölüm tazminatı ve kıdem tazminatına aynı anda hak kazanmak mümkün olmayacaktır⁹⁸. Yazarlara göre, Borçlar Kanununun gerekçesinde belirtildiği üzere TBK, İş Kanunu ve Deniz İş Kanunu kapsamında olmayan işçilere uygulanacaktır⁹⁹. Ayrıca Borçlar Kanununun ilgili hükümleri özel kanun niteliğindeki İş Kanunu ve Deniz İş Kanununda hüküm bulunmadığında uygulanacaktır. Oysa iki kanunda da ölümün maddi boyutlarına ilişkin düzenlemeler mevcuttur, öte yandan Borçlar Kanununda getirilen fazlalık İş Kanununa ve Deniz İş Kanununa tabi çalışan işçiler bakımından kaldırılması gereken boşluk oluşturmamaktadır¹⁰⁰.

Son görüşe göre ise, İş Kanunu ve Deniz İş Kanununa tabi işçi kıdem tazminatına hak kazanamıyorsa ölüm tazminatı ödenmelidir¹⁰¹. Bu bakımdan kıdem tazminatı için aranan şartları taşıyan işçinin ölümünde, geride kalanlara sadece kıdem tazminatı ödenecek; aynı işçi bakımından geride kalanların ölüm tazminatından faydalanması mümkün olmayacaktır¹⁰².

Kanaatimizce, hem ölüm tazminatının hem de kıdem tazminatının aynı anda ödenebileceğini savunan görüşe katılmak isabetlidir. Öncelikle işçinin ölümünde kıdem tazminatının ödeneceği kişiler kanuni mirasçılardır (İş Kanunu m.14). Oysa ölüm tazminatı eş ve ergin olmayan çocuk ile bunlar olmadığında işçinin bakmakla yükümlü olduğu kişilere ödenecektir. Ayrıca, kıdem tazminatına hak kazanmak için işçinin en azından bir yıllık kıdeme sahip olması gerekirken, ölüm tazminatında kıdem aranmamaktadır. Tazminata hak kazanacak kişilerin ve şartların farklılığı yanında ödemelerin amacı da farklıdır. Kıdem tazminatında işçinin işyerindeki kıdemi ödüllendirilmekte iken¹⁰³; miktar olarak da oldukça kısıtlı olan ölüm tazminatında işçinin geride bıraktığı, sağken gelirini paylaştığı kimselerin korunması amaçlanmaktadır.

Ölen işçinin ölüm tazminatından yararlanacak yakınları TBK’da belirli sıraya göre sayılmıştır¹⁰⁴. İlk olarak işçinin hayatta kalan eşi ve varsa ergin olmayan çocuğuna ödeme yapılacaktır. Kanunda sözü edilen sağ kalan eş, ölüm gerçekleştiğinde işçinin devam eden evlilik bağı içinde olduğu kişidir¹⁰⁵. Ergin olmayan çocuğun varlığı halinde ödeme ona da yapılacaktır. Ergin olmayan çocuk dışındaki diğer çocukları dışlayan düzenlemenin yerindeliği haklı eleştirilere maruz kalmıştır¹⁰⁶.

İşçinin eşi ve ergin olmayan çocuğu bulunmadığında, ödeme bakmakla yükümlü olduğu kişilere yapılacaktır. Düzenlemede bu kavramdan kimlerin anlaşılması gerektiği konusunda açıklık yoktur. Kabul edilen görüşe göre¹⁰⁷ bu kişilerin tespitinde TMK m. 364’ten yararlanılabilecektir¹⁰⁸. Hükümde sayılanlar işçi tarafından kendilerine yardım yapılmadığı takdirde yoksulluğa düşecek altsoy ve üstsoy kan hısımlarıyla kardeşlerdir¹⁰⁹. Doktrin, bu kişilere işçinin sağlığında gerçek bakım sağlayıp sağlamadığına bakılmaksızın tazminatın ödenmesi gerektiği kabul etmektedir. Bu düşüncenin dayanağı Kanunun yalnızca yükümlülüğün varlığından söz edip fiili bakım şartına yer vermemesidir¹¹⁰.

⁹⁵ ÇELİK/CANIKLIOĞLU/CANBOLAT, s.469; AKYİĞİT, s.37; BASKAN, s.60.

⁹⁶ ÇELİK/CANIKLIOĞLU/CANBOLAT, s.469; SÜZEK, s.749; AKYİĞİT, s.37; SOYER, s.18; CANIKLIOĞLU, Nurşen, İş Kanunu’nun 10. Yılında Belirli Süreli İş Sözleşmesi İle Kısmi Süreli İş Sözleşmesi Ve Uygulamada Yaşanan Sorunlar, 10. Yılında 4857 Sayılı İş Kanunu (Uygulama Sorunları ve Çözüm Önerileri) Sempozyumu, Temmuz 2016, s.174-175; BASKAN, s.61.

⁹⁷ ÇELİK/CANIKLIOĞLU/CANBOLAT, s.469; SOYER, s. 19; CANIKLIOĞLU, s.175.

⁹⁸ ALPAGUT, s.941; EKMEKÇİ/YİĞİT, s.528.

⁹⁹ ALPAGUT, s.942.

¹⁰⁰ ALPAGUT, s.942; EKMEKÇİ/YİĞİT, s.528.

¹⁰¹ MOLLAMAHMUTOĞLU/ASTARLI/BAYSAL, s.1130.

¹⁰² MOLLAMAHMUTOĞLU/ASTARLI/BAYSAL, s.1131.

¹⁰³ ÖZDEMİR, s.34.

¹⁰⁴ AKYİĞİT, s.35.

¹⁰⁵ AKYİĞİT, s.34.

¹⁰⁶ AKYİĞİT, s.36.

¹⁰⁷ AKYİĞİT, s.36; MOLLAMAHMUTOĞLU/ASTARLI/BAYSAL, s.1130; YÜREKLİ, s.165; BAŞKAN, s.64.

¹⁰⁸ Bakım yükümlülüğünün ahlaki veya sözleşmesel yükümlülüğü de kapsadığına ilişkin tartışmalar için AKYİĞİT, s.36.

¹⁰⁹ Evlatlığın altsoy kapsamında değerlendirildiğine ilişkin bkz. DURAL Mustafa/ÖGÜZ Tufan/GÜMÜŞ Mustafa Alper, Türk Özel Hukuku C.III, Aile Hukuku, 14. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2019, s.336.

¹¹⁰ AKYİĞİT, s.37.

Bakım yükümlülüğünün kaynağının ne olacağı konusuna kanuni düzenlemede değinilmiş değildir. Kanaatimizce, doktrinde daha önce ifade edildiği gibi, burada adeta destek unsurundan yola çıkılmıştır. Bu bakımdan bakım yükümlülüğünün kaynağının kanun, sözleşme ya da ahlaki ödev olmasına engel bulunmamaktadır¹¹¹. Zira tazminatın amacı işçinin geliriyle destek olduğu ancak ölüm nedeniyle gelirinden pay alamayacak kişilerin bir süreliğine de olsa maddi olarak korunmasıdır.

Ödemenin kime ne oranda yapılacağı düzenlemede açık olmamakla birlikte, eş veya ergin olmayan çocuktan birinin kaldığı durumlarda ödeme geride kalan kişiye yapılacaktır. Eş ve ergin olmayan çocuğun beraber kaldığı durumlarda ise, genel kabul ikisinin eşit şekilde ödemedi pay alacağıdır. Eşin veya ergin olmayan çocuğun olmadığı durumlarda yine işçinin bakmakla yükümlü olduğu kişiler eşit oranda pay alacaktır¹¹².

Son olarak, ölüm tazminatı kapsamında ödemenin ne miktarda yapılacağına değinilmelidir. Ödemeye hak kazanmak için işçinin belirli bir kıdeme sahip olması aranmamakla birlikte, işyerinde ilk günü olan işçinin ölümü halinde işçinin bir aylık ücreti miktarında ödeme yapılacaktır¹¹³. Ancak, kıdemin beş yıl ve daha fazla olduğu durumlarda ödenecek miktar işçinin iki aylık ücretidir. Kanunda gösterilen miktar ödemenin alt sınırını gösterdiğinden hükmün nispi emredici özelliği dikkate alınarak geride kalan yakınlar lehine arttırılabilecektir¹¹⁴.

C. İşverenin Ölümünün Hizmet Sözleşmesindeki Asli Edimin İfasına Etkisi

İşverenin ölümünde hizmet sözleşmesinin akıbeti iki farklı ihtimal şeklinde düzenlenmiştir. Kural, işverenin ölümünün hizmet sözleşmesini sona erdirmeyeceği, onun yerine mirasçıların geçeceği yönündedir. Ancak sözleşmenin işverenin kişiliğinin dikkate alınarak yapıldığı istisnai durumlarda sona ereceği düzenlenmiştir. Biz de ölümün sözleşmeye etkisini incelerken öncelikle kural kabul edilen sözleşmenin işverenin mirasçılarına geçtiği durumları; ardından işverenin kişiliği dikkate alınarak yapıldığı ve sona erdiği durumları inceleyeceğiz.

1. Hizmet Sözleşmesinin İşverenin Kişiliği Dikkate Alınmadan Akdedildiği Durumlar

İşverenin ölümünde hizmet sözleşmesi kendiliğinden sona ermeyecek, işverenin yerini mirasçıları alacaktır (TBK m.441/I). Bu, sözleşmede işverenin ediminin malvarlıksal olmasının doğal sonucudur¹¹⁵. Ayrıca, sözleşmenin işyeriyle yapıldığı düşüncesi de bu sonucu gerektirmektedir¹¹⁶. İşverenin yerine külli halefiyet ilkesi gereği mirasçıları geçecektir¹¹⁷. Mirasçılar, mevcut hizmet ilişkileri, işçilerin kıdem, hizmet gibi alacaklarından müteasilen sorumludurlar¹¹⁸. İşçiler de mevcut hizmet borçlarının ifasını mirasçılara karşı gerçekleştirecektir¹¹⁹.

2. Hizmet Sözleşmesinin İşverenin Kişiliği Dikkate Alınarak Akdedildiği Durumlar

Sözleşme kurulurken ağırlıklı olarak işverenin kişiliğinin dikkate alındığı durumlarda ölüm sözleşmeyi kendiliğinden sona erdirecektir (TBK m. 441/f.2). Ağırlıklı olarak işverenin kişiliğinin dikkate alınmasından maksat, ilişkinin bütün temellerinin işverenin kişiliği üzerine kurulması değildir. Burada işçinin kişiliği önemli olmakla beraber ona işverenin şahsi özelliklerinin de asli unsur olarak eklenmesi söz konusudur¹²⁰. İşverenin kişiliğinin dikkate alındığı durumlara örnek: bakıma muhtaç yaşlının ilaçlarının verilmesi, kişisel bakımının yapılması ve evinin temizliği için ücret karşılığında anlaşılmasıdır. Burada iki tarafın üzerinde anlaşma sağladığı amaç mevcuttur. Bu amaç şahsi özellikleri, kişiliği dikkate alınan işverene işçinin ediminin sunulmasıdır. Esasen hizmeti kabul edecek işverenin ölümü sözleşmenin amacını ortadan kaldırmaktadır. Amacın ortadan kalkmasından maksat, sözleşmenin kurulmasının ardından meydana gelen bazı olayların sözleşmenin amacına ulaşmasına olanak vermemesidir¹²¹. İşverenin ölümünde de durum bundan ibarettir. Verdiğimiz örnek incelenirse; ölen işverenin ilaçlarının verilip, bakımının veya temizliğinin yapılması edimlerinin sunumu edimin üzerinde gerçekleşeceği işverenin ölümüyle

¹¹¹ ALPAGUT, s.941.

¹¹² ÇELİK/CANIKLIOĞLU/CANBOLAT, s.470; AKYİĞİT, s.37; CANIKLIOĞLU, s.176; BAŞKAN, s.64; Ancak burada hüküm içi boşluk bulunduğunu TMK m.5'in atfıyla doldurulması gerektiği savunulmaktadır. Buna göre miras hukuku kuralları rol oynamalıdır. Bkz. YÜREKLİ, s.166.

¹¹³ ÇELİK/CANIKLIOĞLU/CANBOLAT, s.469; AKYİĞİT, s.37; CANIKLIOĞLU, s.175; BAŞKAN, s.62.

¹¹⁴ AKYİĞİT, s.35; SÜZEK, s.528; ÇELİK/CANBOLAT/CANIKLIOĞLU, s. 469; CANIKLIOĞLU, s.175.

¹¹⁵ MOLLAMAHMUTOĞLU/ASTARLI/BAYSAL, s.791; YAVUZ/ACAR/ÖZEN, Özel Hükümler, s.494.

¹¹⁶ AKYİĞİT, s.39.

¹¹⁷ SOYER, s.19; YÜREKLİ, s.169.

¹¹⁸ AKYİĞİT, s.40; Yargıtay 9.HD, 31.03.201, E.2014/721, K.2015/12501. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, (Erişim Tarihi: 18.09.2021).

¹¹⁹ AKYİĞİT, s.40.

¹²⁰ YÜREKLİ, s.171. Hizmet sözleşmesi yapılırken işverenin kişiliğinin sözleşme bakımından önem arz eden unsur olduğunun vurgulanması gerektiği kanaatindedir. AKYİĞİT, s.41.

¹²¹ KURT, Leyla Müjde, Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkânsızlık (TBK. m.136), 1. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s.99.

mümkün olmayacaktır. Bu durum hizmet ediminin sözleşmenin amacına yönelik ifa¹²² imkânını ortadan kaldırmakta; objektif olarak imkânsızlaştırmaktadır¹²³.

Tartışılan husus, işverenin ölümünde sözleşmenin sonlanmayıp, mirasçılarla devam edeceğinin kararlaştırılıp kararlaştırılmayacağı yani söz konusu kuralın niteliğidir.

Düzenlemenin mutlak emredici olduğunu savunan görüş, işverenin kişiliği dikkate alınarak kurulan sözleşmenin, işverenin ölümüyle sona ermeyeceğini kabul eder. Buna göre düzenleme, işverenin ölümünün sözleşmeyi kendiliğinden sona erdirmeyeceği kuralının istisnasıdır ve istisnanın aksi kararlaştırılmaz¹²⁴.

Hükmün nispi emrediciliğini savunan görüşe göre, işverenin kişiliği dikkate alınarak sözleşmenin kurulduğu durumlarda bile işverenin ölümüyle sözleşmenin mirasçılarla devam edeceği kararlaştırılabilir¹²⁵. Zira İş Kanunlarındaki hükümler işçiyi koruma amaçlıdır ve sözleşmenin işverenin ölümünde de mirasçılarla devamının kararlaştırılabileceğini benimsemek işçi lehinedir.

Kanaatimizce, işverenin kişiliği dikkate alınarak kurulan hizmet sözleşmesinin işverenin ölümüyle sona ermesi açıkladığımız üzere sözleşmeyle güdülen ortak amacın ortadan kalkmasına sebep olur. Bu bakımdan hükmün nispi veya mutlak emredici niteliğinden ziyade borçlunun sorumlu olmadığı objektif ifa imkânsızlığının etkisi önemlidir. Objektif ifa imkânsızlığının sonucu borç kendiliğinden sona erecek¹²⁶; mirasçılarla sözleşmeye devam edilmesi mümkün olmayacaktır. Ancak, işçi ve işverenin mirasçıları arasında yeni sözleşme kurulabilir.

İşverenin kişiliğinin dikkate alındığı sözleşmelerde ölüm halinde mirasçıların işçiyi hakkaniyete uygun tazminat ödeme yükümlülüğü olabilir¹²⁷. Ödenecek tazminatın hakkaniyet tazminatı olduğu kabul edilmekte¹²⁸ ve zarar görme tazminatın koşuludur¹²⁹. İşverenin ölümünde tazminat yükümlüleri mirası reddetmemiş, yoksun kılınmamış yasal ve/veya atanmış mirasçılardır¹³⁰. Tazminatın miktarını belirleyecek hâkim olmakla beraber¹³¹, bu konuda dikkate alınabilecek hususların belirsiz süreli sözleşmelerde fesih ihbar süreleri, belirli süreli sözleşmelerde kalan süre, tarafların ekonomik durumu, işçinin yeni iş bulma süresi gibi durumlar olduğu ileri sürülmektedir¹³².

Kanaatimizce, işverenin ölümü ile sona eren sözleşmede mirasçıların tazminat ödeme borcu altına girmesi hakkaniyet düşüncesinin görünümüdür. Zararın sebebi kendisine herhangi bir kusur atfedilemese de işverenin ölümüdür ve bu noktada zaten işveren karşısında zayıf konumdaki işçinin uğradığı zarar mevcutsa bu mağdur işçiyle paylaşılmalı ve zararın hakkaniyet gerektiren kısmı mirasçılarca giderilmelidir. Belirtildiği üzere, sözleşmenin kalan kısmına ilişkin alacağın tamamının değil, ancak yukarıda sayılan bazı durumların dikkate alınarak zararın bir kısmının tazmin edilmesi paylaşma düşüncesinin yansımasıdır¹³³.

Belirtilmelidir ki, TBK’da yer alan bu düzenleme konuda hüküm barındırmayan diğer iş kanunları karşısında TBK’nın genel kanun olması nedeniyle uygulanır niteliktedir¹³⁴.

V. SONUÇ

Eser sözleşmesini düzenleyen TBK m.486 hükmünü yorumladığımızda, yüklenicinin ölümü kural olarak sözleşmeyi sona erdiren sebep değildir. Ancak, yüklenicinin kişisel özelliklerinin dikkate alındığı eser sözleşmesinde, sözleşme kurulduktan sonra yüklenicinin ölümü gerçekleşirse, TBK m.486 gereğince sözleşme kanun gereği, kendiliğinden, ileriye etkili sona erer. Dolayısıyla, eserin henüz tamamlanmayan kısmına ilişkin tarafların hak ve borçları ortadan kalkar. İş sahibi, yüklenicinin o zamana kadar yaptığı işin değerini ve bu değere girmeyen giderlerini yüklenicinin mirasçılara ödemekle yükümlüdür.

¹²² ŞAFAK, Ema Elif: Teorik Boyutuyla İfa İmkânsızlığı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2019, s.65.

¹²³ Amacın boşa çıkmasının hukuki sonucuna ilişkin tartışmalar için KURT, s.99 vd.; DALCI ÖZDOĞAN, Nurcihan: “İfa Engelleri Hukukunda Amacın Gerçekleşmesi ve Amacın Ortadan Kalkması”, İnÜHFD, 9(2), 2018, s.292 vd.

¹²⁴ YÜREKLİ, s.172.

¹²⁵ AKYİĞİT, s.41.

¹²⁶ EREN, s.1170.

¹²⁷ ‘... sözleşmenin süresinden önce sona ermesi...’ mehzar kanundaki gibi ‘... vaktinden önce sona ermesi...’ şeklinde anlaşıldığında hem belirli hem de belirsiz süreli hizmet sözleşmelerini kapsayacağı kabul edilmektedir. AKYİĞİT, s.42; YÜREKLİ, s.173.

¹²⁸ AKYÜREK, s.44.

¹²⁹ AKYÜREK, s.44.

¹³⁰ AKYÜREK, s.44; YÜREKLİ, s.174.

¹³¹ Belirli süreli sözleşmelerde tazminatın sözleşmenin kalan süresine ait ücretlerin toplamını geçemeyeceği benimsenmektedir. MOLLAMAHMUTOĞLU/ASTARLI/BAYSAL, s.791; Ödenecek tazminatın miktarının belirli süreli iş sözleşmeleri bakımından bakiye süreye ilişkin ücret tutarında tazminat olmadığı, sözleşmenin belirli süre devam edeceğine dair duyulan güven sonucu yapılan masraflar olduğu belirtilmektedir. EKMEKÇİ/YİĞİT, s.528.

¹³² AKYÜREK, s.44; YÜREKLİ, s.175.

¹³³ Hakkaniyet düşüncesi için bkz. TANDOĞAN, Haluk: Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, 1. Bası, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 1981, s.5.

¹³⁴ MOLLAMAHMUTOĞLU/ASTARLI/BAYSAL, s.792.

Yüklenicinin kişisel özelliklerinin önem teşkil etmediği ve alt eser sözleşmesinin mevcut olmadığı eser sözleşmelerinde, yüklenicinin ölümüyle birlikte sözleşme kendiliğinden sona ermez; yüklenicinin mirasçıları, bizzat veya yardımcı kişi kullanarak eseri tamamlama yükümlülüğü altına girerler. Mirasçılar yükümlülüğün yerine getirilmesinde TMK m.641 gereğince müteselsilen sorumludurlar. Buna karşılık iş sahibi de ücreti yükleniciye ödemediyse, yüklenicinin mirasçılarına ödemekle yükümlüdür.

Yüklenicinin kişisel özelliklerinin önemli olmadığı alt eser sözleşmesinde, alt yüklenicinin ölümünün sözleşmenin ifasına etkisini incelediğimizde, kural olarak, asıl yüklenici ile alt yüklenicinin mirasçıları arasında borç ilişkisi devam etmektedir. Alt yüklenicinin mirasçıları işi yapmakla yükümlüyken, asıl yükleniciden ücret talep etme hakları da bulunmaktadır. Ancak, alt yükleniciyle yapılan alt eser sözleşmesinde alt yüklenicinin kişisel özellikleri önemliyse, alt yüklenicinin ölümü ile alt eser sözleşmesi sona erer.

Vekâlet sözleşmesinde sözleşmeden veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça, taraflardan birinin ölümünün sözleşmeyi kendiliğinden sona erdireceği düzenlenmektedir. Buna göre vekil, ölüm anına kadar iktisap etmiş olduklarını, müvekkilin mirasçılarına devretmekle yükümlüdür. Buna paralel olarak, vekil de yapmış olduğu masrafların karşılanmasını ve üçüncü kişilerle yaptığı işlemler nedeniyle ortaya çıkan borçlardan kurtarılmasını ve yaptığı işlemlerin ücretinin ödenmesini mirasçılardan talep edebilir. Ancak vekilin ölümünde, müvekkilin menfaatinin korunması gerekiyorsa, sadakat yükümlülüğünün ve sözleşme sonrası dürüst davranmanın yansımaları olarak, TBK m.513/II gereğince vekâlet sözleşmesi devam edecektir.

Alt vekil tayininin caiz olduğu vekâlet sözleşmesinde, asıl vekilin ölümünde, önceden belirlenmiş alt vekilin vekâleti devam eder. Ancak, müvekkil alt vekili azledebilir veya onun vekâletini asıl vekâlete dönüştürebilir.

Hizmet sözleşmelerinde sözleşmeye kişisel edimiyle katılan işçinin ölümünde sözleşme kendiliğinden sona erecektir. Ancak hizmet sözleşmesi bakımından sosyal nedenlerle işçinin yanında tavrı takınan kanun koyucu, sözleşmede zayıf konumdaki işçinin geride bıraktığı kişileri korumak istemektedir. Bu bakımdan işçinin ölümüyle kanunda belirli sırayla sayılan kişiler işçinin çalışma süresine bağlı olarak ölüm tazminatına hak kazanacaktır (TBK m.440). Söz konusu ödemeye hak kazanma bakımından işçinin İş Kanunu veya Deniz İş Kanunu kapsamında çalışan işçi olması fark yaratmayacaktır. Ayrıca hizmet sözleşmesine kural olarak şahsa bağlı olmayan edimle katılan işverenin ölümü ise sözleşmeyi sona erdirmeyecek ve işverenin yerini mirasçıları alacaktır. İstisnai de olsa işverenin kişiliği dikkate alınarak yapılan hizmet sözleşmelerinde sözleşme kendiliğinden sona erecek ve bu durumda yine işçi uğradığı zarar mevcutsa bunun mirasçılarca hakkaniyete uygun şekilde giderilmesini isteyebilecektir (TBK m.441).

Yazar Beyanı | Author's Declaration

Mali Destek | Financial Support: Yazarlar Pelin ÇAVDAR ve Sema AYDIN, bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayımlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır. | The authors, Pelin ÇAVDAR & Sema AYDIN, have not received any financial support for the research, authorship, or publication of this study.

Yazarların Katkıları | Authors' Contributions: Yazarların makaleye katkı oranları eşittir. | Authors' contribution rates to the article are equal.

Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı | The Declaration of Conflict of Interest/Common Interest: Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir. | No conflict of interest or common interest has been declared by the authors.

Etik Kurul Onayı Beyanı | The Declaration of Ethics Committee Approval: Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur. | The study doesn't need any ethics committee approval or any special permission.

Araştırma ve Yayın Etiği Bildirgesi | The Declaration of Research and Publication Ethics: Yazarlar, makalenin tüm süreçlerinde İnÜHFD'nin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduklarını ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadıklarını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde İnÜHFD'nin ve editör kurulunun hiçbir sorumluluğunun olmadığını ve bu çalışmanın İnÜHFD'den başka hiçbir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan etmektedirler. | The authors declare that they comply with the scientific, ethical, and quotation rules of İnÜLR in all processes of the paper and that they do not make any falsification of the data collected. In addition, they declare that İnönü University Law Review and its editorial board have no responsibility for any ethical violations that may be encountered, and that this study has not been evaluated or published in any academic publication environment other than İnönü University Law Review

KAYNAKÇA

- AKKANAT, Halil: Ölümün Özel Hukuk İlişkilerine Etkisi, 1. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2004.
- AKYİĞİT, Ercan: “Ölüm ve İş İlişkisindeki Yeni Sonuçları”, Sicil İş Hukuku Dergisi, (22), 2011, s. 32- 45.
- ALPAGUT, Gülsevil: “Türk Borçlar Kanununun Hizmet Sözleşmesinin Devri, Sona Ermesi, Rekabet Yasası, Cezai Şart ve İbranameye İlişkin Hükümleri”, Legal İSGHD, 31(8), 2011, s.913-960.
- ALTAŞ, Hüseyin: Eserin Teslimden Önce Telef Olması, 1. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2002.
- ANTALYA, O. Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I, 2. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2019.
- AVCI, Özgür: “Eser Sözleşmesinde Yüklenicinin Şahsen İfa Borcu”, MÜHF-HAD, 22(3), 2016, s.303-322.
- AYDOĞDU, Murat/KAHVECİ, Nalan: Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (Sözleşmeler Hukuku), 2. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2014.
- BASKAN, Esra: “6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Ölümün Hizmet Sözleşmesine Etkisi Ve Yeni Bir Tazminat: Ölüm Tazminatı”, TBB Dergisi, (104), 2013, s.55-72.
- BUZ, Vedat: Eser Sözleşmesinde Müteahhidin Eseri Tamamlama Borcunun İmkânsızlaşması”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. İlhan Öztrak’a Armağan, (1-2), 1994, s.23-40.
- BÜHLER, Theodor: Der Werkvertrag, Art.363-379 OR, Kommentar zum SchweizerischenZivilgesetzbuch, Obligationenrecht, Kommentarzur 1. und 2. Abteilung (Art.1-529 OR), ZK-ZürcherKommentar, Band/Nr. V/2d, Zürich 1998. (BÜHLER, ZK)
- BÜYÜKAY, Yusuf: Eser Sözleşmesi, 1. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2013.
- CANIKLIOĞLU, Nurşen: İş Kanununun 10. Yılında Belirli Süreli İş Sözleşmesi İle Kısmi Süreli İş Sözleşmesi Ve Uygulamada Yaşanan Sorunlar, 10. Yılında 4857 Sayılı İş Kanunu (Uygulama Sorunları ve Çözüm Önerileri) Sempozyumu, Temmuz 2016, s.159-200.
- ÇELİK, Nuri/CANIKLIOĞLU, Nurşen/CANBOLAT, Talat: İş Hukuku Dersleri, 33. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2020.
- DALCI ÖZDOĞAN, Nurchihan: “İfa Engelleri Hukukunda Amacın Gerçekleşmesi ve Amacın Ortadan Kalkması”, İNÜHFD, 9(2), 2018, s. 285-312.
- DEMİR, Banu: Sürekli Eser Sözleşmesi, 1. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2020.
- DURAL, Mustafa/SARI, Suat: Türk Özel Hukuku Cilt I, Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri, 11. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2016.
- DURAL, Mustafa/ÖĞÜZ, Tufan/GÜMÜŞ Mustafa Alper: Türk Özel Hukuku Cilt III, Aile Hukuku, 14. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2019.
- DOĞAN, Gülmelihat: “Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü”, Ankara Barosu Dergisi, (4), 2014, s.385-413.
- EKMEKÇİ, Ömer, YİĞİT Esra: Bireysel İş Hukuku Dersleri, 2. Bası, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020.
- EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2019.
- EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 1.Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014. (EREN, Borçlar Özel)
- ERLÜLE, Fulya: Alt Vekâlet, Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay’ın Anısına Armağan, İstanbul 1999, s.259-269.
- ERMAN, Hasan: İstisna Sözleşmesinde Beklenilmeyen Haller (BK/365/2), 1. Bası, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1979.
- GÜMÜŞ, M. Alper: Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt II, 3. Bası, Vedat Yayıncılık, İstanbul 2014.
- GÜRSOY, Kemal Tahir: Vekâlet Akinin Ölüm Sebebiyle Sona Ermesi ve Sonuçları, Temsil ve Vekâlete İlişkin Sorunlar Sempozyumu, İstanbul 1977, s.1-34.
- HATEMİ, Hüseyin/SEROZAN, Rona/ARPACI, Abdulkadir: Borçlar Hukuku Özel Bölüm, 1. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1992.
- HAUSHEER, Heinz/FELLMANN, Walter: Der einfacheAuftrag Art.394-406 OR, SchweizerischesZivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, DieeinzelnenVertragsverhältnisse, BK-BernerKommentar, Band/Nr. VI/2/4, Bern 1992. (HAUSHEER/FELLMANN, BK)
- HONSELL, Heinrich: KurzKommentar, Obligationenrecht, Basel, 2014. (HONSELL, KK)
- HONSELL, Heinrich/VOGT, Nedim Peter/WIEGAND, Wolfgang: BaslerKommentar, Obligationenrecht I, Art.1-529 OR, Basel 2007. (HONSELL/VOGT/WIEGAND, BSK)
- HUGUENIN, Claire/MÜLLER-CHEN, Markus: Vertragsverhältnisse, Teil:2, Arbeitsvertrag, Werkvertrag, Auftrag, GoA, Bürgschaft, Art.319-529 OR, CHK-Handkommentar zum SchweizerPrivatrecht, 3, Basel 2016. (HUGUENIN/MULLER-CHEN, CHK)
- KARACA, Osman Umur: “Eser Sözleşmesinin Yüklenicinin Ölümü veya Eseri Tamamlama Yeteneğini Kaybetmesi Sebebiyle Sona Ermesi”, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 8(16), 2018, s.91-104
- KAYIHAN, Şaban/ÜNLÜTEPE Mustafa: “Vekalet Sözleşmesinin Kendine Özgü Sona Erme Sebepleri”, FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 3, 2014, s.171-212.
- KILIÇOĞLU, Ahmet M.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 20. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2016.
- KILIÇOĞLU, Ahmet M.: “Müteahhidin Eseri Şahsen Yapma veya Kendi İdaresi Altında Yaptırma Borcu”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 32(1), s.185-199.

- KOCAGİL, İpek: “İşçinin Ölümünün İş İlişkisi Bakımından Sonuçları”, MÜHF-HAD, 20(1), 2014, s.429-457.
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip/HATEMİ, Hüseyin/SEROZAN, Rona/ARPACI, Abdülkadir: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Birinci Cilt, Borçlar Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme, 6. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2014.
- KURŞAT, Zekeriya: “Eser ve Vekâlet Sözleşmelerinin Nitelendirilmesi Sorunu ve Nitelendirmenin Hükümü”, İÜHFM, LXVII(1-2), 2009, s.143-166.
- KURT, Leyla Müjde: Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkânsızlık, (TBK m. 136), 1. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2016.
- MEIER-HAYOZ, Arthur/GAUTSCHI, Georg: Der Werkvertrag, Art.363-379 OR SchweizerischesZivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, DieeinzelnenVertragsverhältnisse,BK-BernerKommentar, Band/Nr. VI/2/3, Bern,1967. (MEIER-HAYOZ/GAUTSCHI, BK)
- MOLLAMAHMUTOĞLU, Hamdi/ASTARLI, Muhittin/BAYSAL, Ulaş: İş Hukuku Ders Kitabı, 6. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2014.
- OĞUZMAN Kemal/ÖZ Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I, 16. Bası, Vedat Yayınları, İstanbul 2018.
- ÖZDEMİR, M. Erdem; “Yeni Borçlar Kanununun İş Sözleşmesinin Sona Ermesine İlişkin Hükümlerinin 4857 Sayılı Kanun Kapsamındaki İş İlişkilerine Etkisi”, Sicil İş Hukuku Dergisi, (27), 2012, s.25-46.
- ÖZKAYA, Eraslan: Vekâlet Sözleşmesi ve Kötüye Kullanılması, 2. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2005.
- ÖZYÖRÜK, Sezer, İnşaat Sözleşmesi, Yapısı-Feshi, Borçlar Kanunu’nun 371. Maddesine Göre Feshin Sonuçları, 1. Bası, Kazancı Hukuk Yayınları, Ankara 1988.
- REİSOĞLU, Seza: Hizmet Akdi – Mahiyeti, Unsurları, Hükümleri, 1. Bası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1968.
- SARI, Suat: Vekâlet Sözleşmesinin Tek Taraflı Olarak Sona Erdirilmesi, 1.Bası, Beşir Kitabevi, İstanbul 2004.
- SEÇER, Öz: “Vekâlet Sözleşmesinin Vekâlete Özgü Sebeplerle Sona Ermesi”, İnÜHFD, 2, 2015, s.877-944.
- SEÇER, Öz: Eser Sözleşmesinin İssahibi Tarafından Tam Tazminatla Feshi, 1. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2016.
- SOYER, M. Polat: “Hizmet Sözleşmesinin Sona Ermesine İlişkin “Yeni” Türk Borçlar Kanunu Hükümleri ve İş Hukuku Bakımından Önemi”, Sicil İş Hukuku Dergisi, (22), 2011, s.12-21.
- SÜZEK, Sarper: İş Hukuku, 18. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 2018.
- ŞAFAK, Esmâ Elif: Teorik Boyutuyla İfa İmkânsızlığı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2019.
- TANDOĞAN, Haluk: Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, 1. Bası, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 1981.
- TANDOĞAN, Haluk: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Cilt: II, 5. Bası, Vedat Yayıncılık, İstanbul 2010.
- TEKİNAY, S. Sulhi/AKMAN, Sermet/BURCUOĞLU, Haluk/ALTOP, Atilla: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993.
- TERCIER, Pierre/PICHONNAZ, Pascal/DEVELİOĞLU, H. Murat: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 1. Bası, Oniki Lehva Yayınları, İstanbul 2016.
- TUNCAY KAPLAN, Emine: “İşverenin Koruma Ve Gözetme Borcunun Kapsamı”, Kamu – İş Hukuku ve İktisat Dergisi, 7(2), 2003, s.137-151.
- ÜREM, Müge: Eser Sözleşmesinde Erken Dönme, 1.Bası, Oniki Lehva Yayınları, İstanbul, 2017.
- YAVUZ, Cevdet: Türk-İsviçre ve Fransız Medeni Hukuklarında Dolaylı Temsil, 1. Bası, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1983.
- YAVUZ, Cevdet/ACAR, Faruk/ÖZEN Burak: Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 9. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2014.
- YAVUZ, Cevdet/ACAR, Faruk/ÖZEN, Burak: Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), 16. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2019. (YAVUZ, ACAR, ÖZEN, Özel Hükümler)
- YÜREKLİ, Sabahattin: Türk Borçlar Kanununa Göre Hizmet Sözleşmesinin Sona Ermesi, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016.
- ZEVKLİLER, Aydın/GÖKYAYLA, Emre: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 17. Bası, Turhan Yayınevi, Ankara 2017.